

**NALEŻĆ** (2944) *vb pf*

**naleźć** (1610), **najć** (7), *naleźć a. najć* (1327); *najć LudWies*; *naleźć : najć OpecŻyw* (1:5), *RejPs* (1:1). [Za postaci wątpliwe uznano formy fut i imp oraz formy praet o temacie: *naszed-*, *naszł-*, *naszl-*].

W *naleźć a jasne*; *-e-* (33), *-é-* (13); *-e-* *OpecŻyw, Mącz* (25), *OrzQuin, BiałKat, Oczko* (2); *-é-* *KochEpit, KochFr, KochDz, KochPieś, PudłFr, KochWr, GórnTroas, GosłCast*; *-e-* : *-é-* *OrzJan* (1:1), *SarnStat* (2:4). ◇ W *najć* oraz formach fut i imp a *pochylone*.

W temacie *praet*: *nalaz-*, *należ-* (1351), *naszed-*, *naszł-*, *naszl-* (18); *nalaz-*, *należ-* : *naszedł-*, *naszł-*, *naszl-* *LibLeg* (8:1), *RejPs* (12:1), *RejRozpr* (1:1), *RejRozm* (1:1), *RejKup* (4:1), *Leop* (81:1), *BielKron* (213:7), *HistRzym* (34:1), *RejZwierc* (18:1), *PaprPan* (3:2), *StryjKron* (16:1).

*inf* *naleźć* (266). ◇ *fut* 1 *sg* *nąjdę* (34). ◇ 2 *sg* *nąjdiesz* (658). ◇ 3 *sg* *nąjdzie* (393), *nądzie* (1); *nąjdzie* : *nądzie Mącz* (3:1). ◇ 1 *pl* *nąjdziemy* (46) *BierEz* (3), *OpecŻyw, RejKup, HistAl* (2), *KromRozm III, RejWiz, Leop, RejFig, OrzRozm* (2), *Mącz, OrzQuin* (7), *LeopPrzep, RejAp, HistRzym* (2), *RejPos* (3), *KuczbKat, WujJud* (2), *BudBib* (3), *HistHel, MycPrz, CzechRozm* (2), *ModrzBaz, NiemObr, ReszPrz* (3), *PudłFr, WujNT, CzahTr, nąjdziem* (16) *BielŻywGlab* (2), *GliczKsiąż* (2), *BielKron, GórnDworz, SkarŻyw* (4), *KochFr, ArtKanc, GostGosp, WyprPl, SkarKaz, SkarKazSej*; *-emy, -em* (12), *-(e)my, -(e)m* (50). ◇ 2 *pl* *nąjdziecie* (87). ◇ 3 *pl* *nąjdą* (67). ◇ 1 *du* *nąjdziwa* (1) *GórnRozm D2v*. ◇ *praet* 1 *sg m* *nalążłem, -m nalążł, naszedłem, -m naszedł* (97), *nalezem* (1), *-ech nalążł* (1), *ja naszedł* (1); *nalezem MetrKor*; *nalążłem* : *-ech nalążł SienLek* (2:1); *nalążłem*: *ja naszedł RejKup* (1:1). *f* *nalazłam, -m nalazła* (11). ◇ 2 *sg m* *nalążłeś, -ś nalążł, -eś naszedł* (13). *f* *nalazłaś, -ś nalazła* (16). ◇ 3 *sg m* *nalążł, naszedł* (414). *f* *nalazła* (60), *jest nalazła* (1); *nalazła* : *jest nalazła Leop* (3:1). *n* *nalazło* (5). ◇ 1 *pl m pers* *należliśmy, -smy należeli, naszlismy, -smy naszli* (49), *należlichmy, -chmy należeli* (12); *-chmy RejPs, RejJóz* (3), *RejWiz, HistRzym*; *-smy* : *-chmy Leop* (7:2), *BibRadz* (2:2), *RejPos* (1:1), *SkarŻyw* (6:1). ◇ 2 *pl m pers* *-ście należeli, -ście naszli* (8). ◇ 3 *pl m pers* *należli, naszli* (304). *subst* *nalazły* (7). ◇ *plusq* 1 *sg m* *nalążłem był* (7) *BudBib*, *jestem był nalążł* (1) *HistRzym*. ◇ 2 *sg m* *-eś był nalążł* (1). ◇ 3 *sg m* *był nalążł* (4) *BielKron, HistRzym* (2), *RejPos*, *nalążł był* (1) *GórnRozm. f* *była nalazła* (1). ◇ 3 *pl m pers* *byli należeli, beli należeli* (3). ◇ *imp* 1 *sg* *niechąj nąjdę* (1). ◇ 2 *sg* *nąjdzi* (1). ◇ 3 *sg* *niechąj nąjdzie* (1). ◇ 1 *pl* *nąjdźmy* (1). ◇ 3 *pl* *niechąj nąjdą* (2). ◇ *con* 1 *sg m* *bych nalążł* (12), *bym nalążł* (2) *GórnDworz, LatHar. f* *bych nalazła* (2) *OpecŻyw, SkarŻyw, bym nalazła* (1) *GórnDworz*. ◇ 2 *sg m* *nalążłbyś, byś nalążł, byś naszedł* (17), *by nalążł* (1) *BudBib. f* *byś nalazła* (1). ◇ 3 *sg m* *nalążłby, by nalążł, by naszedł* (75). *f* *by nalazła* (6). ◇ 1 *pl m pers* *bysmy należeli* (9) *OpecŻyw, KrowObr* (3), *GórnDworz, SkarŻyw, KochWr, WujNT, SkarKaz, bychmy należeli, bychmy naszli* (4) *RejPs, RejPos, RejZwierc, WysKaz*. ◇ 2 *pl m pers* *byście należeli* (6). ◇ 3 *pl m pers* *by należeli, by naszli, należliby* (24). *subst* *by nalazły* (1). ◇ *con praet* 3 *sg m* *by był nalążł* (2) *BibRadz, WujJud, nalążłby był* (1) *SkarKazSej*. ◇ 2 *pl m pers* *byście byli należeli* (1). ◇ 3 *pl m pers* *by byli należeli* (2). ◇ *impers praet* *nalezióno* (72), *było nalezi(o)no* (1) *BibRadz*; *-óno* (2), *Strum, KochWr*; *-ono* (1) *KochFr*; *-(o)no* (69). ◇ *con* *by nalezi(o)no* (11). ◇ *part praet act* *naląwszy* (67), *naląwszy* (29), *naląwszy* (7), *naszedwszy* (1), *naląwszy* (2); *-wszy HistJóz, MiechGlab* (2), *LibMal, HistAl* (2), *SienLek* (2), *RejPos* (6), *RejZwierc* (3), *BudBib, BudNT* (2), *ModrzBaz* (2), *MWilkHist, CzechEp* (4), *WisznTr, GórnRozm, GrabowSet, LatHar, WujNT* (19), *SkarKaz*; *-zwszy*

*RejPs* (2), *MurzNT* (2), *KuczbKat*; -wszy *ReszPrz*, *ReszHoz*; -łszy *FalZioł*; -zszy : -zwszy : -wszy : -łszy *LibLeg* (3:-:1:-), *OpecŻyw* (1:5:-:-), *BibRadz* (3:1:-:-), *BielKron* (5:-:2:1), *HistRzym* (2:3:1:-), *CzechRozm* (1:1:-:-), *SkarŻyw* (1:13:1:-); -zwszy : naszedwszy *StryjKron* (1:1).

*Sł stp notuje, Cn s.v. taki owaki, Linde XVI – XVIII w.*

1. *Napotkać, natrafić* (o sytuacjach przypadkowych); *invenire Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*; *reperire Mącz* [co (952)] [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu 'jest' (z przeczeniem 'nie ma'): *najdziesz* (349), *najdzie* (172), *nalazł(by)* (14), *najdziecie* (10), *najdziemy* (4), *nalazłbyś*, *najdq*; *trudno*, (a. *rzadko itp.*) *należć* (17)] (1232) : *LibLeg* 10/56, 59, 60, 94; A on mu/ iżem kupić chciał: Co bych nálezł wybornego *BierEz* A4, Dv, D2, Ev, E3v, I2 (15); *OpecŻyw* 13, 30v, 59, 168; *PatKaz III* 102; *HistJóz* A2v, B2v [2 r.]; *FalZioł* I 48d, IV 8d, 21d, 54d, 58b, V 50c; *BielŻyw* 81, 93, 161; *MiechGlab* 59; *BierRozm* 21; *WróbŻołt* 118/162, pp6v; *RejPs* 187v; *LibMal* 1544/89v, 1545/94 [2 r.]; *RejJóz* O6v; *Nienaydziesz* w polńce żadnego Claftoru/ albo kościoła/ ołtarza/ y kaplice/ ktory by był ku chwale panu bogu zbudowan *SeklKat* E2, E2; *RejKup* e3, f5, n8v, o6v, x6, bh6v; Potym z zaftępy śwemi przyśzedł na mieyńce ktore zwano Lutrus/ gziec [!] tam wiele żywnońci y pałtwisk zwierzęcych nalezł *HistAl* D2v, Hv, H4, H5, H5v, H8v (16); *KromRozm I M*; *BielKom* Av; *GliczKsiqż* B6v, D6v, E3, G2v, I2, L6 (12); *LubPs* Ev, Y6; *GroicPorz* B4v, f, ee3v, gg3, ii3v; *KrowObr* 219v; *RejWiz* A6v, 56, 72v [2 r.], 98v; Y świádkiem mi też iest pomázániec iego w then dzień/ żeście nie náleźli niczego w ręce moiey. *Leop* 1.Reg 12/5; Trzodá ftráconá ftał fie lud moy: páfterze ich zwiedli ie/ [...] Koźdy ktory ie kolwie nálfedł/ iadł ie *Leop* *Ier* 50/7, *Gen* 26/19, 32, 41/38, 1.Reg 25/8, 3.Reg 18/5 (23); *RejFig* Ee2; *RejZwierz* 7v, 55, 83v, 122; *BibRadz* *Gen* 31/33, 34, 2.Reg 10/13, 22 arg, 2.Par 32/4 (13); *OrzRozm* Lv, L4; Rzekł Kaim ku Pánu/ wietźza iest złość moiá niżlibych odpufzczenie zářluzył/ káždy kto mie naydzye zábije mię. *BielKron* 3; á gdy przydzyeř do dębu Thabor/ naydá cię trzey mężowie /[...] á weźmiesz z ręku ich dwoie chlebá. *BielKron* 63v; żadny nieprzyiaćiel tych mieyńc pośieć nie moze/ bo trudny przeiazd/ gdzie áni pałzey/ áni wody nie naydzie. *BielKron* 263v; Ná drugiey ftronie brzegu Kolná náleźiono mury známienitá fpráwą z kwadratow zmurowáne pogáńřkie/ z wypifý Rzymiánow *BielKron* 285v, 16v, 25, 60, 61, 68 (50); *KochSat* A2; *Mącz* 53d, 158a, 279b, 492c; *OrzQuin* E, F, V2v; *Prot* Ev; *SarnUzn* G2v; *SienLek* 171; *RejAp* 148v, 149, 165v, 199v; *GórnDworz* C8v, L5v, L8, Y5v, Y6v (11); *GrzepGeom* A4, A4v [2 r.]; Przeto niektořego dnia/ gdy iáchał ná łow/ nálezł ftađo Ieleni *HistRzym* 127, 7, 16 [2 r.], 16v, 22, 32 (25); A rozeřzli fie řludzy iego po drogach/ zebráli wřzythki co ich náleźli/ thák złych iáko y dobrych. *RejPos* 238, 209v [2 r.], 210v, 240, 241, 246v (10); *BialKat* 73v; *BielSat* D3v; zapláty tákiey pocźciwey żony nie naydzie tu ná ziemi leđá gdzie *RejZwierc* 33v; Cnota fie blyřczy nád wřzytki Szmáragi/ Ná żadnym targu iey nie naydzye wagi. *RejZwierc* 211, 13v, 17, 20, 57, 77 (28); *BielSpr* b4, 69; *WujJud* 77, 203v; *BudBib* Ex 15/22, 2.Reg 17/12, 3.Reg 20/37 [36], 38 [37], 1.Esdr 8/15, 2.Esdr 7/4; *HistHel* B2; *Strum* E3, R3; *BudNT przedm* d3v, *Matth* 18/28, 27/32, *Ioann* 1/41, 43 (8); *CzechRozm* 128v; *PapřPan* B4, H2v, I3, M3v, N3v, Cc2v; *ModřBaz* 31v, 32 [2 r.], 52 [2 r.], 79, 89; *SkarJedn* 75, 94; *KochDryas* [A]3; *SkarŻyw* A5, 51, 101 [2 r.], 102, 134 (22); *StryjKron* 81, 250, 290, 507; A Biřkupá zás nie naydzie żadnego/ á Křięđzá rzadkiego/ ktoryby fię *curis secularibus*, pracámi řwieckimi więcey niż kořcielnyimi zábáwiáć nie miał. *CzechEp* 229; przydáie X.K. iż rzadkiego naydzie/ ktoryby [...] będąc Nowokřcźeńcem

[...] miał zoftać Kátholikiem *CzechEp* 358, 229; *KochPhaen* 2; *BielSjem* 4; *BielRozm* 29; *GórnRozm* H, I2, K3v; *KochWr* 33; *Paprup* A3v; *GostGosp* 20, 58, 98; *GostGospSieb* +3v, +4; *GórnTroas* 45; *OrzJan* 40, 81; *WyprPl* A4, A4v; *LatHar* 261, 328, 461, 467, 699; *WujNT Matth* 13/44, 46, s. 55 *marg*, 17/27, 18/28, s. 88 (18); *SarnStat* 670, 681; *PowodPr* 46; *SkarKaz* 519b; *CzahTr* K3v, K4v; *SkarKazSej* 660a, 697b; *KlonWor ded* \*\*2, 29, 50, 68, 79; *PudłDydo* B [2 r.].

*naleźć czego* (1): Naprzod wezmi omiegu, zaiącezej rzepki/ auripigmentum/ arfenicu<sup>m</sup> tego oboyga naydziełz w apteczce *FalZioł* III 40d.

*naleźć gdzie* (373): *BierEz* I2v, M3v; *OpecŻyw* 13; *HistJóz* C3v, C4v, D, D2v [2 r.]; Ten małż ma w łobie iednę perlę barzo drogą [...] którą trudno y v krołow nalefc *FalZioł* IV 38b; NAprzod korzenie Sparagowe (w apteczce naydziełz) vwarz to korzenie w wodzie *FalZioł* V 89c, I 16d, 41b, 53c, III 3c, 32c (28); *LibLeg* 10/57, 59; *RejPs* 17, 117v; *LibMal* 1543/67, 74, 1547/24v, 1548/147v, 1550/151 (11); Ale fnadz mowiąc ku prawdzie Wielkieć zbytki wffedy naydzie *RejRozpr* I; *SeklKat* E2; *RejRozm* 394; *RejKup* o6v; Wfzedfzy Alexander do Egiptu nálezł tham flup krolewski z wielkiego kámieniá wykowány *HistAl* B7, B6, D, D2v, D4v, E5v (20); *KromRozm I* A4; *BielKom* Fv; *GliczKsiąż* I2, I3, L8v; *LubPs* B5, P3v; *KrowObr* 112; *RejWiz* 15v, 56, 59, 72v, 73 (11); *Leop* \*B2, *Gen* 16/7, 1.Reg 12/5, 30/11, 2.Par 20/25, 1.Esdr 6/1, *Ps* 131/6; *RejFig* Aa4v; Wrzucił pierścień do morzá/ nálezli gi w rybce *RejZwierz* 23v, 109; *BibRadz Iudic* 14/8, 2.Reg 18/15, 22/8, 9, 1.Par 4/41 (11); nienaydziełz ná świecie ludu żadnego/ v ktorego by to fłowo Cnotá wázniefze było/ nád Polaká *OrzRozm* Lv, L4; Przeto fzedł [*Elijasz*] do Sárepty Sydonfkiey/ gdzie tám nálezł niewiáftę á oná zbierała drwá *BielKron* 84; pośłowie ktorzy ieździli oględuiąc pułthe mieyfca około Wiłty/ nálezli mieyfce roskofzne pod gorą kthorą zwano Láfotna gorá *BielKron* 318; Tákże y dziś w thych kráioch naydzie wfzędzie Słowieńki ięzyk *BielKron* 338; popalili y pobrali cokolwiek w onym obozie nálezli *BielKron* 355; Potym też ná drugim wyfpie nálezli ludźi ktorzy mieli prote nozdrze/ vfzy/ tákiefz przekrawáne licá *BielKron* 452v, 6, 10v [2 r.], 11v, 16, 17 (71); *Mącz* 170a, 260d, 307b, 476c; *OrzQuin* F [3 r.]; Ku śpiefznemu á lekkiemu rodzeniu/ liście bobkowe/ kthore pośpolicie miedzy figámi naydziełz/ zeżwawfzy ná pępek przylož *SienLek* 114, 50, 116, 167v, 171, 178v, 186v; *GórnDworz* C7, F6, H, H7v, K5 (8); *GrzepGeom* A4, A4v; áni wiem fkádeś/ ále to wiem/ że iednego dnia náleziono cie w fędzie ná morzu *HistRzym* 34, 10v, 16v, 22, 33v, 34 (16); *RejPos* 6v, [36], 37, 40, 110 (13); *BielSat* B4; *RejZwierz* 7, 20, 48v, 156v, 158 (11); *BielSpr* 19v, 43, 48v, 69; *WujJud* 14v, 143; *WujJudConf* 185v; *BudBib Gen* 44/8, 4.Reg 16/8, 1.Par 4/41, 2.Par 20/25, 29/16 (8); *Strum* G4, K3, L2v, P3v, Q2v; *Paprupan* B, E4, I3, L3v, M3v (10); *ModrzBaz* 144; *SkarJedn* 347; *KochDryas* [A]3; *SkarŻyw* 29 [2 r.], 46, 57, 76, 101 [2 r.] (33); *KochTr* 22; *StryjKron* 81, 288 [2 r.], 320, 572; *CzechEp* 109; *KlonŻal* Cv; Y w niebie naydzie zazdrość/ naydzie gniów/ y zwádę. *KochBr* 151; *KochPhaen* 2; *ReszHoz* 125, 126; *KochPieś* 48; *KochSob* 58; *PudłFr* 20; *ArtKanc* Q3; *BielRozm* 14v; *GórnRozm* A2v; *ActReg* 25; *GostGosp* 84; *GostGospSieb* +3v; *GórnTroas* 54; *KochPij* C3; *OrzJan* 40; *WyprPl* A4v, B4v; *LatHar* 261, 328; *WujNT Matth* 21/9, *Mar* 11/13, s. 299; *SarnStat* 670, 673, 1277; *PowodPr* 68, 75; zginął święty z ziemie/ y profstego á vprzeymego miedzy ludźmi nie náleść. *SkarKaz* )(3, 7b, 41b, 315a; *CiekPotr* 32, 43, 72; *CzahTr* L2; *KlonFlis* Gv; *KlonWor* \*\*2, 51, 55.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *ten (2), kto, taki*; zaimek względny albo pytajny (22), *aby (3), ano*] (2ó): *BierEz S*; *LubPs Q*; *RejWiz 72v*; Nalazł on mąż wśfedy czegoby się miał nauczyć *Leop \*B2*; rzadko *tho* dziś naydzieisz/ áby kthory Książdz vbogą dzieweczkę za mąż wydał *OrzRozm H2, T3v*; *KochSat C3* [2 r.]; Abowiem *kto* by iedno chciał prawdy słuchać/ łatwie naidzie od kogo by iey słuchał. *KwiatKsiąż D4v*; *GórnDworz V v*; *RejPos 19, 248*; Naydzieisz też w drugim kráiu gdzie się koserá zámnoży/ áno szkápý v zedlow powiązáne stoią *RejZwierc 16v, 93v, 243v*; Y szedł do kościoła/ nie nálafl tego ktoby mu co dał/ iedno ony vbogie. *SkarŻyw 101*; *WisznTr 5* [2 r.]; *KochPieś 58, 69*; gdyż obchodząc rżędy Ludzkich narodow/ [...] Nie naydzieisz/ ktoby z fercá požálował *GrabowSet I4, Y*; *KochFrag 44*; *CiekPotr 43*.

*cum inf (4)*: Forum cupedinis. Der marck do man állerley špeis verkaufft. Rynek gdzie wśfeckyego naydzye kupyć. *Murm 29*; *RejKup o2*; *BielKron 261, 342v*.

*Przysłowia*: w przeszłym kázaniu [...] też babę, iáko mowią, naydzie, tylkoż to że na infze koła przesádzoną *CzechEp 109*. Kto chce psa vderzyc łatwie kiy nalesc *ActReg 117, 173*.

*Zwroty*: »z przygody naleźć« (1): z przygody nálaźł [!] niekthorego Krolá trędowátego áby go vzdrowił *HistRzym 66*.

»prawie trafunkiem naleźć« (1): A šnadz práwie trafunkiem/ náliezlichmy šluśne štánowiśko ku chwale iego ná mieścu ktore iest przezwane Ešfrátá *RejPs 199*.

*W przen [co] (4)* : Ktory chodzi w šcyeśkach twych s fercá vprzeyeego/ [...] Zrzodło błogośławyeńtwa zázwdy naydzye šnádnie. *LubPs S6v*.

*naleźć gdzie (3)*: Tákże też y piešczośzkowie iego czášem się zázienią/ á czášem ni listku ná žadnym nie naydzieisz/ bo więc šzpetnie z drugiego kwiatki opádną *RejZwierc 21v*; Drugi nálaźł w kiefieni rękę cudzą tanią. *StryjWjaz C3v*; á doły tákże zoštáwi w których zálę potym flepi ich nášládownicy/ chcąc czytá wodę pić/ błoto naydą *SkarJedn 25*.

**a.** *O cudzych rzeczach znalezionych [w tym co (1)] (2)* : kthorą [kaletę] mienił ná Mikołáia žeby iá nálaźł á wroćić iey niechciał *UstPraw I4*; á iegli nie tráfi co zginęło: pewnie nie tráfi y tego kto vkradł ábo nálaźł. *SkarKaz 518b*.

**b.** *O tekście [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu 'jest' (z przeczeniem 'nie ma')]*: *najdziesz (196), najdzie (29), najdziecie (9), najdziem(y) (2), nalazłby (434)* :

*naleźć co (143)*: *OpecŻywPrzedm C4* [3 r.]; Ktory [żywot] iuz powtoré wyrażony ij polepśfony/ przydaním też mnogich rzeczy (ktorych w pirwśym wybijaniu nináeydziecie) okrąśfony/ wáśé przyiazni oddáwámy. *OpecŻywSandP ktv*; *FalZioł I 73a*; *GlabGad I6v*; *WróbŻółtGlab A3v*; *RejRozpr K4*; *RejJóz A3v*; *SeklKat S2, S2v*; *RejKup Y, cc3*; Bo *thu* prošak naydzie wśzytko iuz Polśkiem ięzykiem *GroicPorzRej C3v* [2 r.]; *KrowObr 17, 52*; *RejWiz 38*; *Leop Luc 4/17*; *RejZwierc 32*; *BibRadz \*2, 2.Esdr 2/62*; *Goski ktv*; *OrzRozm D4v, H4, K, K4v, O2v, Q2, Zv*; *SarnUzn G*; Naydzieisz też tu y Końkié Lékárštwá/ od tego Lékárzá zebrańé/ á przez mię w šluśzny porządek položóné *SienLek a3v, a3, 45v, 66, 70, 125 (10)*; *LeovPrzep a4*; *RejAp AA6, BBv*; Tám [w *Psalmach Dawidowych*] naydzieisz wśzytki kštałty y pociechy żywothá człowieká pocźciwego. *RejPos 116v, 65v, 101v, 116v* [5 r.], 135v, 150v (13); *BiałKat 326*; *GrzegŚm 19*; *RejZwierc 173, 209* [2 r.]; *RejPosWstaw 44*; Naydzieisz też tu (á zwálczá w Nowego przymierza kšięgach/ y w Moizęszu, niemáło omyłek *BudBib c4, b2*;

*HistHel* Av [2 r.]; *BudNT przedm* b2v, dv; *CzechRozm* 4, 86, 126, 134, 147 (9); Naydzie tu łam Krol powinności łwoie/ Rádę Senator/ Rycerz łpołob zbroie: Pálterz duchowny/ naydzie y łtan káždy Náukę ząwždy. *ModrzBaz Stryj* ¶ 2v; *SkarJedn* 215; *SkarŻyw* A2, A3v [2 r.], A4v [2 r.], A5; O tym włzędzie naydziełz iálnieyłze nád Słóńce łwiádectwá y dowody *StryjKron* 31, 275, 375; *CzechEp* 85, 147, 158, 255, 319; *KochFr* 35 [2 r.]; *ReszPrz* 55; *OrzJan* 26; *LatHar* +4v, +7v, 6, 49, 80 (11); A tákich Hebráilńmow naydziełz y w tym Nowym tełtámenie nie máłto ná kráiu náznáczonych. *WujNT przedm* 20, 15, *Luc* 4/17, s. 331; *WysKaz* 26; *RejZwierc* 155; *SarnStat* 207, 235, 236, 499, 530 (16); *SiebRozmyśl* A3v; *SkarKazSej* 701a. Cf *naleźć co przy czym*.

*naleźć co przy czym, miedzy czym* (7): *OpecŻywSandP ktv* [2 r.]; Tę notę naidziełz przy Płalmie XXXV. *LubPs* M, M2v; Trzećie Kxięgi Máchábeyłkie/ ácz od kościołá Krzełciánłkiego nie łą przyięte/ włłákże źechmy ie przy niekthorych Bibliách náleźli *Leop* YYyy4; y tego łiftu zá Epiphániułow nieprziymuie/ ktorego iednák miedzy księgami iego nienaydziełz. *WujJud* 51; *ModrzBazBud* ¶ 6v.

*naleźć o kim, o czym* (25): *KrowObr* 20v; nie mogłem naleść o náłzym krolu Bolełławie co łwiętego Stániłławá zabił/ áby łie mu thá przygodá w Węgrzech tráfiłá co o nim v nas piáno *BielKron* 317; nie naydziećie o thym we włzyłtkiéy Philofophiéy/ ani w Theologiéy ináczéy być vczono áni piáno/ iedno iż Księłtwo koźdę główné łczyra niewola y niewiárá iest. *OrzQuin* Q2; *SienLek* 66, 121, 142v [2 r.], 184v; *LeovPrzep* I2v; *RejAp* 115v; *RejPos* 112v, 135v, 150v; *RejZwierc* 147v; *BudNT przedm* b2v; *CzechRozm* 19, 208; *StryjKron* 31; *LatHar* 76; *SarnStat* 45, 179, 182, 224, 233, 293.

*cum A cum inf* (2): *BielKron* 230v; Weyrzy w Pontyfiłáł/ á Koronácyá Królewlłká czytay/ naydziełz to ták być iáko ia powiádam/ á nie inák. *OrzQuin* S3v.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to* (9); *zaimek względy albo pytajny* (30), *iż* (14), *że* (3), *aby* (6)] (53): *SeklWyzn* 3; *RejRozm* 397; *RejKup* ov; *KromRozm II* 1; *KromRozm III* A3; *KrowObr* 14v, 17 [2 r.]; Nielza iedno piłmá czyść [...] Tám naydzyełz iák omyłny łwiát w łwých łpráwách broił/ A iáko dziwnie w łdzyoch ząwždy błędy łtroił. *RejWiz* 3v, 17; *Leop* 3. *Esdr* 6/22; *RejZwierc* 124; *OrzRozm* C, C2v, F2, Gv, H, L2v, P3v; *BielKron* 468; *MączKoch nlb* 12; Ktoré máści máiá być przykłádány ná łwięże rány/ tám naydziełz gdzie ie łpołem wypilżemy. *SienLek* 147, a3v, 77, 196; *RejAp* BBv [2 r.], 88, 116; *GrzepGeom* A; *RejPos* 27, 65v [3 r.], 87, 116v, 190, 301; *RejPosRozpr* c4; Naydzyełz iáko poboźne/ łdzye Bog miłuiie/ Z dułzą y teź z ich ciáłem/ ku łobye przyymuie. *HistHel* Av; *BudNT przedm* e3, c5v; *CzechRozm* 25, 152v, 153; *ModrzBazStryj* ¶ 2v; *SkarJedn* A3v, 75; Naydziełz tu Wálzá K.M. czym łie vćielzyć będziełz mogłá/ y w inych włzyłtkich przypádkách trołkliwych y wtym ošieroceniu *SkarŻyw* A2v; *StryjKron* 16, 385; *CzechEp* 56; Naydziełz y to/ iż kiedy Dawidowe biodrá/ rozmáite nágráwáńia/ nád iego wolá ćierpiáły/ [...] z niebá pomocy/ przez próšby gorące łzukał. *LatHar* +3.

*W połączeniu z przysłówkiem [w tymi wyższej* (18), *niżej* (16), *poniżej* (2), *dalej* (2)] (33): *FalZioł* V 103; Naydzieš dalje jełli że chceć będzieš A łnadz łepiej nadziej nabędzies Yź moześ być powylłoném włtanie *RejKup* ov; *SienLek* 40v, 118, 121, 125, 142v, 184v; Ale tho łácniey poymiełz gdy niżej naydziełz náukę o dwu Adámiech/ w iednym człówiecze odrodzonym. *GrzegŚm* 19;

*CzechRozm* 217; *LatHar* 49, 172, 575; SĘDZIA Grodzkich Roków niemoże bydź iedno łam Stároftá. [...] O tym wysłzey naydzieł Statut Królá Olbráchtá *SarnStat* 530, 45, 179, 182, 207, 224 (25).

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi zapoznanie się z treścią dzieła [w tym: czytać (czyść) (37), przeczytać (przeciść) (9), (przy)patrzyć się (8), wejrzeć (7), (z)wartować (4), otworzyć (3), przebieżać (słowa) (2), przewrócić kroniki (2), poczytać; przeważnie w konstrukcjach typu: czytaj, gdy przeczytasz, czytając ... najdziesz] (73): *RejRozpr* K4; *SeklWyzn* 3v; A gdi bis w kronicze poczedł Więczyei bis tam tego náfedł Czo moy przodkowie bily *RejRozm* 397; *RejKup* Y; *GroicPorz* d3v; *GroicPorzRej* C3v; *KrowObr* 14v, 17 [2 r.]; Powieda iż też przecedł do końcá Ayendę. A nigdyey tám nie nálał o tey powinności *RejWiz* 38, 3v; *Leop Luc* 4/17; *RejZwierz* 32, 124; *BibRadz* \*2; Przewróć Kroyniki wśzytkie Polłkie/ nie naydzieł áby zá ktorego Krolá kiedy w Polłzce reces był. *OrzRozm* C2v, C, D4v, F2, Gv, H (12); *BielKron* 230v, 235v; Pełno o tym małz wśzędzie piłmá/ przykładów/ y Krónik/ czytay iedno/ naydzieł *OrzQuin* G3, B2, Q2, S3v, Zv; *SarnUzn* G; Weyźrzymy iedno w Kronikę ták Polłką iáko y Czełką/ naydziemy domowe przykłády/ kthore potwierdzáią tę náukę o Biegach Niebieskich być nieomyłną. *LeovPrzep* a4; *RejAp* 20, 88, 116; *RejPos* 158, 301, 302; *RejZwierc* 147v, 155; Niech się mowię onym wirzom w Płalmie 131. przypátrzą/ tám naydą ofobliwy przykład/ po ktorem poznaią/ iáko y o innych mieyfcach máią rozumieć. *BudBib* b2, 2.Esdr 13/1; *HistHel* Av [2 r.]; *BudNT przedm* b2v, c3, c5v; więc się też y dziewiątey kápitulie przypatrzay/ á tám iuż náwet naydzieł y czás pewny/ ábo látá opifáne/ ktorých się to wśzytko ftác miáło *CzechRozm* 169v, 25 marg, 152v [2 r.]; *SkarJedn* A3v, 75, 215, 283; *SkarŻyw* A3v; *StryjKron* 16, 36, 275, 375; *CzechEp* 85, 147, 308; *ReszPrz* 55; *OrzJan* 26; *LatHar* 6; *WujNT Luc* 4/17; *SarnStat* 682; *SkarKazSej* 701a.

Zwroty: »należć na [jakim] mieyscu« [w tym: na swym = na włáściwym (3)] [szyk zmienny] (6): Swięta wroczyłte ná łwich mieyfcach znáczne naydzyełz. *Goski ktv*; *SienLek* 77, 142v; Tołz naydziełz ná tych mieyfcach náznáczonych. *CzechRozm* 86, 128v, 134.

»należć [co] opisane (a. napisane, a. wypisane), należć (na)pisano (a. napisane)« [szyk zmienny] (17:10): Gdy naydziełz napiáno w receptach to łłowo prołto kobyli łzczaw/ tedi małz rozumieć okrągły łzczaw *FalZioł* I 73a, I 30d; *GlabGad* I6v; *SeklKat* S2; *KromRozm II* 1; *GroicPorz* d3v; y nálałem kxięgi liczby onych kthorzy byli pierwey przyłłli/ y náleziono w nich ták nápiáno. *Leop* 2.Esdr 7/5, 3.Esdr 2/22; *OrzRozm* H4; *SienLek* 70, 140, 157; *RejPos* 27; co zá vrzáđ iest [...] ná inych mieyfcach opifáno naydzyełz *RejPosRozpr* c4; Bo 51 wirzyk y na troię naydziełz wroznych księgach nápiány. *BudNT przedm* b2v; Tákże naydziełz obietnicę Dawidowi wczynioną. [...] Ktora się też potym w Płalmie 132. v 11. 12. przywodzi/ á wždy nie ták długimi/ áni też tymiśł łłowy tám iáko ondzie naydziełz wypiány. *CzechRozm* 126, 9, 191v, 192; otoż y o tym naydziełz iezcze y to pokazanie rzeczy tey/ v tegoż Ireneułzá/ ták nápiáno *CzechEp* 130; áni go iáko inłze piłmá przełóżył: ále ták iáko nápiáne po łácinie nálał zołtáwił *CzechEp* 226, 326, 327, 374, 400; *KochFr* 38; *SiebRozmył* A3v.

»w przykładziech należć« (1): takież rozumiey o grzywnach o wagach y o inłzych mierzech/ iáko w tych przykładziech naydziełz. *KłosAlg* E4v.

*Szeregi*: »naleźć a obaczyć« (1): A potym też w tym świętym piśmie/ y to wżelaki ftan naydzie á obaczy/ y náuczý lię tego *BibRadz* \*2v.

»szukać i naleźć« (1): á wżakofz tylko niektore przypomionę/ y kędy ktore nápiřano kartę náznátzę/ áby koždy kthoby niewierzył řfukał y nálařł. *KrowObr* 159.

*Ze wskazaniem na dzieło* (94): *Leop* 3.*Esdr* 2/22; Duch s. od łámego Oycá pochodzi. Naydzieřz w křiařzkach drukowaných w Nieřwiezu. *SarnUzn* A4v; *RejPos* 327v; *RejZwierc* 210; *KochList* nlb 1; *BudNT przedm* b2v; *SkarŻyw* 71; *CzechEp* 233; *ReszList* 170; *GostGospSieb* +3v; Ná Piřárzá winá: gdy co więceý náđ Statut wycięga. w Polřkim Stát. naydzieřz. *SarnStat* 814, 206, 230, 577.

~ *naleźć co* (50): *BibRadz* 2.*Esdr* 7/5; *OrzRozm* D4, I, K, N3, Q4v; *BielKron* 317; *OrzQuin* S4, Zv; *SienLek* a4, 174v, Yv; *RejPos* 131; *RejZwierc* 172v; *BudBib* 2.*Esdr* 7/4; *MycPrz* I C3; *BudNT przedm* b3, d; *CzechRozm* 247; Naydzye w Niemieckich Czeřkch Włofkich [*kronikach*] zacne dzyeie/ Skąd řie řerce z rádořci to czytáięc řmieie. *PaprPan* A4; *KarnNap* C2; *SkarŻyw* A5v, 278; *StryjKron* 375; odřýlam káźdego/ y X.K. łámego do przeczytánie opifánego żywotá Frideriká 2. Ceřárzá/ ktory naydzie káźdy opifány w Neápolitáńkiey Hiftoryey *CzechEp* 400, 56, 70, 294, 308, 315; *KochFr* 38; *ReszPrz* 69; *LatHar* 21, 77, 119, 284, 333; *WujNT przedm* 5, 12, 18; Inné okolicznořci zřtrony Woźnych naydzieřz niźey w Ziemřkim práwie. *SarnStat* 243, 51, 206, 226, 291, 591, 631, 720, 785; *PowodPr* 23.

*naleźć o czym* (5): o tym wyřýlaniu ich [*Apostolów*] od Bogá y Chriřtuřá/ wiernym ku pomocy naydzieřz w Dzie: 5. v 19. *CzechRozm* 47; *StryjKron* 416; *CzechEp* 70; *SarnStat* 595, 1263.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (12), nieco (1); iż(e) (7), że (3), aby (7), zaimek względy albo pytajny (5) jako (3)] (25)*: *PatKaz III* 103, 104; *RejRozm* 400; *KromRozm II* p4v; Tho co niźey nápiřano/ nienálaźłem w księgách Zydwfkich. *Leop* NNnn3; *BibRadz* \*2v; *OrzRozm* H2v, L2v [2 r.], N3v; W tych to křięgach Wergilius Poetá nálaźł/ iż Bog miał pořłác nowy rodzay ná řwiat *BielKron* 133v; *OrzQuin* B2, Zv; *SienLek* Vuu2; *RejPosRozpr* c2v; *BudBib* 2.*Esdr* 13/1; *CzechRozm* 166v; *PaprUp* G2v; przeięm řie áni od ludzi tego dowiedźieć/ ánim w řtárych kronikách náleřć móřł/ áby gdzie zmiánká byłá záczęćia iego [*tureckiego rodu*] *OrzJan* 25; *LatHar* 111; SEYMV poczęćie y řkończenie iáko řie rozumić ma, naydzieřz w Conřtituciięý Sęymu. *SarnStat* 786, 1044, 1306; *SiebRozmyřl* A3; *SkarKaz* 155b. ~

*Ze wskazaniem części dzieła [w tym: w [którym] rozdziale (a. rozdzieleniu) (12), w [których] księgach (5), w [której] części (3), w przedmowie, z ukazacza (3)] (26)*: *BielKron* 35; *CzechEp* 327; Dobrá Królówęý Ięý M. Anny řtářzęý, wolné od Quáry: Naydzieřz wysřzęý w pięřwřzych księgách. *SarnStat* 367, 509.

~ *naleźć co* (13): *SienLek* 45, 84, 110v; *Grzegřm* 16; Naydzieřz więceý modlitw do tey S. Páńny/ w pięřwřzym rozdzieleniu. *LatHar* 490, [+11], 55, 357, 411, 426; Cály Statut w księgách dźieřtátych náydzieřz. *SarnStat* 496, 637, 1139.

*naleźć o czym* (7): *SienLek* a3v, 130v, 135; O wzywaniu řwiętych niźey nieco naydzieřz w řzofłym rozdzieleniu. *LatHar* 172; *WujNT* Xxxxx; O wysřýlaniu Wići, y inné porzákdi, naydzieřz wysřzey w trzećieý powinnořci Królęwfkieý. *SarnStat* 299, 803.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [gdzie, który] (2):* z wskazacza łathwie w Kfyęgách tych naydziefz/ gdzie tháka náuká ieft opifána *SienLek* 140v, 33. ~

*Ze wskazaniem miejsca w tekście [w tym: na końcu (ksiąg, rozdziału, wykładu) (3), po Dziejach Apostolskich (1), pod literą B (1)] (5):* Poprawá pochybienia w tych Kfyęgách/ ná końcu Kfyąg naydziefz. *SienLek* X3v.

~ *naleźć co (3):* Gdybyś chciał bólowi głównému pomoc/ fzukay B. [...] naydziefz ból główny/ przy ktorym L. kárthę známienuie *SienLek* S; *LatHar* 184 marg; *WujNT przedm* 26.

*naleźć o czym (1):* O drugim bieleniu naydziefz ná końcu Rozdziału Dwudzieftego. *SienLek* 75v. ~

*Z dokładniejszą lokalizacją (27):* Prorocy pośpolicie kwiatkowi ábo látorošli Mefyálzá przypodobowali/ iáko Ezái: II. v 1. naydziefz *CzechRozm* 144v; *CzechEp* 160; *LatHar* ++8v.

~ *naleźć co (22):* *KromRozm II* 1; *RejPosWstaw* [21<sup>2</sup>]v; *CzechRozm* A, 10, 75v, 100, 118, 152v, 177v, 217; *StryjKron* 15; *CzechEp* 130, 197, 258, 281, 374; Hymn [...] naydziefz wyłfzey ná kárćie 65. w pierwfzym rozdziale *LatHar* 575, 123, 334, 404, 408, 622.

*naleźć o czym, o kim (3):* o czym go piřząc naydziefz/ Liřtu 44a *SienLek* a3; Tořz naydziefz o Trąbkách/ o nowym zbořu/ y o kuczákách. 3. Moy. 23. v 21. *CzechRozm* 100, 167v.

*W charakterystycznych połączeniach: naleźć na karcie (6), na stronie. ~*

*Ze wskazaniem autora [w tym: u kogo (36), apud quem (3), w kim (2)] (41):* *RejPos* 27; V Ezáiálzá Proroká/ naydziefz tymi řłowy nápiřano: Tak mowi Pan odkupiciel twoy/ y który ćię z řywotá řprawiř *CzechRozm* 9, 91v; *CzechEp* 130.

~ *naleźć co (27):* Decret v Dawida naidze Iř go w gniewie Słóńcze zazdze [!] *RejKup* Zv, ee6; *KrowObr* 142; *BielKron* 132, 133v; Ut in eam sententiam plurima leges apud Platonem, Ná ten křtalt/ ná ten řpořób/ áłbo w tym mniemániu wiele naydziefz v Plátóná. *Mqcz* 383a; *OrzQuin* O2v [2 r.]; *BudBib* b4v; *CzechRozm* 4, 5, 14v, 27v, 60v (9); Podobny temu fortelowi naydziefz apud Quintum Curtium lib. 9. de reb. Alex. magni. *StryjKron* 537 marg, 31, 36; *CzechEp* 160 [3 r.], 253; *NiemObr* 124; *LatHar* 78.

*naleźć o czym (6):* *OrzQuin* L4; *CzechRozm* 166; *StryjKron* 36, 95; Iako o tym, ktoby chciał naydzie Iohannis Panonij wierře ořobliwe v Robertá Barus [lege: Barns] *CzechEp* 417; *LatHar* 76.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); że (3), iż] (4):* *OrzRozm* N3v; ale to iefcře rychley w Prorocech naydzie/ że pod nowym przymierzem Chriřtufowi řłudzy walczyć nigdy/ [...] nie mieli *CzechRozm* 252v, 18, 128v. ~

**a.** *O znakach zapowiadających uzupełnienie tekstu na marginesie (5) :* Mářth: 9. v. 18. przed tym řłowem #Panie'/ naydziefz rořenek wyrářony/ á ná brzegu drugi przeciř iemu/ tym řpořobem #13 L.G.S. *WujNT przedm* 24; Słowá mářá literá w texćie wyćiřnione/ řá przydáne dla lepřzego wyrozumienia/ ábo z Graeckiego/ iefřli przeciřko im naydziefz ná brzegu literę G. ábo z wykłádaczow piřmá ř. *WujNT przedm* 29, przedm 13 [2 r.], 29.

**c.** *O odkryciach geograficznych [co] (8) :* Y ty wyřpy ná wielkim morzu kthore Krol Portugálřki Emánuel náłazř/ przezwane řá nowá Hiřzpániá *BielKron* 278, 278v, 441v, 443v, 447, 448v; ná tymře Oceanie Hiřpanowie/ y Portugalczykowie/ [...] niewiádomie przedtym ludziom y Ářtologom/ tákře Geographom Wyřpy y Kráiny náleřřli *StryjKron* 11; *KlonFlis* D2v.



*W charakterystycznych połączeniach: naleźć (nowe) krainy (2), królestwa, świat nowy, (nowe) wyspy (4), ziemię.*

**d.** *O odkryciach minerałów, zbóż itp. [co] (7) : Leop Gen 36/24; [Izydis] napirwey vkażálá im íspráwę około roley y chleb piec nálaźlzy zboże/ ktore fie fámo pirwey bez prace po trofze płodziło. BielKron 8v, 318v [2 r.], 442v; Oczko [42]v; Tákże fie ma rozumieć, gdy kruźzec złoty naydą ná czym grunćie: ponieważ kruźzec Królewłki ieft, tedy y grunt zátym fie ciągnie SarnStat 1277.*

*W charakterystycznych połączeniach: naleźć cieplice (wody ciepłe) (2), złoto (kruszec złoty, gory złote) (4), zboże, żelazo.*

**e.** *O dogodnych miejscach, przejściach itp. [co] (7) : MiechGlab 15; náleźli dwie drodze álbo ściężki przez półrodek gor rozdzielne HistAl K8; BielKron 229; HistRzym 63v; ModrzBaz 47v; Tám blisko murow takie mieyfce nálaźwłzy/ w iedno inź zámárzłe iezioro nágo święte one wrzućić/ [...] kazał. SkarŻyw 207; StryjKron 437.*

*W charakterystycznych połączeniach: naleźć brod (3), drogę, grunty miejsce, ścieżkę.*

**2.** *Odnaleźć, odzyskać (o obiektach zagubionych lub takich, o których istnieniu się wie; o sytuacjach będących wynikiem celowego działania; invenire Mącz, Vulg, PolAnt [w tym: kogo, co (261)] (293) : BierEz I4v, S2v; Mily iezus to widzátz/ vciékl na gorę przed nimi/ gdzie iego niemogli náydz OpecŻyw 53, 33, [61], 75v, 99, 111, 168 [2 r.]; HistJóz A2v; Dzieci też íwoie młode zmieścza na miełtce przenoń aby gich nienaleziono. FalZioł IV 12c; BielŻyw 24; LibLeg 10/92, 93v, 124v, 11/65, 95v, 108; LibMal 1547/124v; Ia obeydę okołem Niemogłem ta<sup>m</sup> naydz dzwierzec Iedno małe okienko LudWieś A2v; Chriřtus kaze pořła naleźcz y náłpiegy náłwiat pořlacz. RejKup b6, Bb; HistAl F8, G4v; GliczKsiąż B2; LubPs K2v; KrowObr 219v; Leop 3.Reg 18/12, Matth 18/13, Act 17/6; UstPraw F2v, I4 [2 r.]; BibRadz Iob 20/8; BielKron 44, 82, 86, 97, 112v (10); Mącz 501a; á ieft w drugich iákaś złość przyrodzoná/ iż chocia znáią iáwnie/ że to ieft dobre/ czo widzą; iednák fádzą fie gwałtem ná to/ áby w tym tám kákol náleźli GórnDworz I5, D; HistRzym 26v [2 r.], 33v, 38 [2 r.], 88, 104, 129v, 130; RejPos 43v, 111 [2 r.], 168v, 169; Drugim też do wśi obroki daway owlá dofypuy że go ledwe gáńietom kęs ná Wiońnę zořtanie/ y tho w pudle gdzye pod dáchem/ áby go nie nálezyono. RejZwierc 31, 64v, 159; WujJud 60v; BudBib 1.Reg 31/3; CzechRozm 117; PaprPan Dd4; SkarŻyw 29, 62, 119, 250, 383 (12); MWilkHist I4, I4v, K, Kv; Bym řzedł w táiemne pokoie/ Gdzie bláde ćienie/ Smierć częřto żenie: Naydą ręce twoie. WisznTr 27; WujNT Luc 15/5, 24/23, 24, Ioann 7/35, 9/35, 2.Cor 2/13; SarnStat 94, 681, 1158; CiekPotr 14, 32; CzahTr F2, G2; SkarKaz 7b; KlonFlis F3v.*

*naleźć gdzie (39): OpecŻyw 165; MetrKor 40/816; pan Criřtus ífam nauczel, yřz go naleźcz nyemamy na puřczy LibLeg 8/133v, 11/95v; RejPs 71; LibMal 1548/138v; BielKron 16, 17v, 56v, 152v, 243v, 322, 388v; Mącz 255b; HistRzym 10v, 123v; RejPos 38, 261; CzechRozm 159v; Vćiekał y Ionas przedemná/ álem go y ná głębinie morřkiew nálaźł SkarŻyw 196, 35, 161, 166, [237], 244 (12); CzechEp 194; Ludzkie řtáránié/ pátrzay iáko idźie Gdy Bóg/ nie raczy/ [...] A kiedy ón chce/ naydą ćię y domá: Przyniořá dofyc PudłFr 28, 4; ArtKanc C13; ZapKościer 1587/71; Stryięli fie w otchłanie/ y tám naydźie ínádnie. GrabowSet K4v; WyprPl B3; KlonWor 72.*

*Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Iużem nálaźł kogom dawno ízukał. HistRzym 90v, 104v.*

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami: (po)szukać (90), pytać (się) (7), wywiadować się (3) [w tym: bibl.: szukajcie a najdziecie (10), kto szuka, najdzie (3)] (100): *OpecŻyw* 21, 24, 32v, [34], 53, 75v [2 r.], 142v; *LibLeg* 7/33v; *RejJóz* B5, M5; *MurzNT Matth* 7/7, *Luc* 15/8, 9; A gdy pilno poszukałz godzinę z wieczorá/ Naydzyełz y Konfełforá cżáfem y Przeorá. *RejWiz* 141v; *Leop* 3. *Esdr* 6/23, 4. *Esdr* 5/10, *Amos* 8/32, *Luc* 11/9, *Ioann* 6/24, *Act* 12/19; Cżegom iefzzcze łzukał w wymyśle moim/ a nienálazłem? *BibRadz Eccle* 7/29, *Gen* 31/35, *Luc* 11/9, *Act* 12/19; *OrzRozm* D4; *BielKron* 17v, 48v, 56, 104, 460v; *Pervestigo*, Ták długo łzukam áż naydę/ wysperuyę/ wysłiedzam. *Mqcz* 490c; *HistRzym* 7, 10v, 65, 88v, [89] (8); *RejPos* 9v, 34v marg, 38, 40, 147, 228v; *BiałKat* 146, 221 [2 r.]; *BudBib* b3, *Deut* 4/29, 2. *Par* 15/15, *Cant* 3/1, 2, *Ier* 29/13; *HistHel* B4; *BudNT Matth* 7/7, *Luc* 11/9, *Act* 17/6; Co by było tym krolom pożyczeczno/ iłz fię fyn Boży w Bethleem národził/ gdy by byli gwiazdy tey nieuyrzeli/ vyrzawłzy nie zrozumieli/ zrozumiawłzy nie łzukałi/ á łzukałiá nie nálezi? *SkarŻyw* 25, 13, 14, 76, 99, 193 (14); *CzechEp* 23, 85; *ReszList* 171; *ArtKanc* C13 [2 r.], C13v, F15; *KochWor* 36; *GrabowSet* Q3v; *LatHar* 348; *KołakSzczęł* B2v; Idźcie/ á wywiáduycie fię pilno o dzieciátku: á gdy naydziecie/ oznaymicie mi/ ábym y ia przyáchawłzy [!] pokłonił fię iemu. *WujNT Matth* 2/8; Proście/ á będzie wam dano: łzukaycie/ á naydziecie [*quaerite et invenictis*]: kołáccie/ á będzie wam otworzono. *WujNT Matth* 7/7; Abowiem [...] kto łzuka/ naydzie [*qui quaerit invenit*]: á temu co kołáccie będzie otworzono. *WujNT Matth* 7/8, *Matth* 18/13, s. 80, *Mar* 1/37, *Luc* 2/45, 11/9 (15); *SiebRozmyśl* G; *SkarKaz* 315a.

W przeciwstawieniach: »stracić (a. utracić) (17), zginąć (6), skryć się (4), upuścić, zataić się ... naleźć« (29): Wefelcie fię femną ijęzemci nálazł owcę moię ktorá byla zginęła. *OpecŻyw* [61], 60v, 184; *MurzNT Luc* 15/9; Myncarz do miáltá vciekl chciał fię zátáić/ ale i náleżiono *BielKron* 202v, 64; *RejAp* 151v; *GórnDworz* C3, R3; *HistRzym* 26, 88, 104v; *RejPos* 40; kthoby chciał záchowác dużę łwoię łtráci iá/ á kthoby łtrácił dużę łwoię dla mnie/ naydzie iá. *GrzegŚm* 46, 26 [3 r.]; *BudBib Deut* 22/3; A iefli kto rzecz ták wielką vpuścił/ mogł iá náleść wrociwłzy fię. *SkarŻyw* 57, 125, 391; *GórnTroas* 36; *GrabowSet* K4v; *WujNT Matth* 10/39 [2 r.], 16/25, *Luc* 15/4, 6, 9.

Zwrot: »[co] straconego, [kogo] zgubionego naleźć« (1:1): [*Herkules*] gdy był łtrácone Woły nálazł/ zbudował ná tym mieyfcu gdzie Rzym/ ołtarz *BielKron* 99; Wefel fię iż zgubionego Nálazłás kochánká twego *LatHar* 494.

Szereg: »nie naleźć ani się dopytać« (1): pewnie w głuchych łefiech łwiátá tego nigdziey go nie naydą/ áni fię go dopytáią. *RejPos* 261.

W przén [kogo] (3) : Smutek y vćisk nálazł mie [*Tribulatio et angustia invenerunt me*] *WróbŻołt* 118/143; Gdy kłopot (przydzie) ná cię/ náydą cię włzytkie te rzeczy/ wpołlednie dni/ źefię wrociłz do Iehowy Bogá twego *BudBib Deut* 4/30; A oto ia dam náleść cżłowieká káżdego wręce blizniego iego/ y wręce krolá iego/ y porážę ziemię/ á nie wyrwę z ręki iych. *BudBib Zach* 11/6.

a. O odnajdywaniu rzeczy skradzionych lub podejrzanych [co] (12) :

naleźć u kogo (9): *LibLeg* 10/60; *LibMal* 1549/149v; Nie kóždy złodziey v kogo rzecz kráđzioną naydą. *GroicPorz* nn4, m4 [2 r.]; Liłzek młodych áby nie zbierano/ á v kogo iá naydą áby dzyefięć grzywien przepadł á liłzki rołpuścić. *UstPraw* K3, E3 [3 r.].

*naleźć przy kim* (3): Nalyezyono przyny dwye grzywnye y dwa grofcha *LibMal* 1552/169v, 1552/167v, 171v.

**b.** *O losowaniu* (4) : Wftawifly tedy Iozue ráno/ przyzywał kłobie lud Ifráelki po pokoleniu: I náleżieno [!] [*et inventa est*] w tym pokolenie Iudá. Kthore gdy ftawáło po fámiliách fwyh/ náleżiono w thym fámilią Zare. *Leop Ios* 7/16, *Ios* 7/17 [2 r.]; Stoycie przed Pánem/ będyem pufzcząc lofy ná wżytki narody náfze/ tákież domy ich. Y nálażł los narod Beniáminow [*et cecidit sors tribus Benjamin. Vulg Leop* 10/20] á fzedł aż do Saulá fyná Cys. *BielKron* 64.

**c.** *Wybrać* (o osobach) (9) : Inueni Daud ideruum. meum! oleo fancto meo vnxi eum. Nalażłem Dawida flugę mego oleiem fwiętym pomazałem iego. *WróbŻolt* 88/21; *RejPs* 132; *LubPs* T5; *KrowObr* 156v; A ták teraz niechay Krol naydzye mężá iákiego/ kteryby piątą część do ftodoł woził zboża przez ty fiedm lat żyznych *BielKron* 17, 74; Oto nálażly cie á powoławfzy cie zá łobą/ otho cye iefzcze ktemu obiecuie vczynić Apoftołem fwoim *RejPos* 327v; *BudNT Act* 13/22; *WujNT Act* 13/22.

**3.** *Zastać; w kontekstach określających zewnętrzną sytuację lub stan fizyczny obiektu (często w nawiązaniu do czasowników oznaczających wchodzenie do jakiegoś pomieszczenia, przekraczanie granic terytorialnych, otwieranie); invenire, reperire Vulg [kogo, co] (299)* : *BierEz* 13; *BielKron* 28; wiedli go do Stárofty mowiąc: Panny niemálfz/ álefmy tego famego náleżli *SkarŻyw* 444; *WujNT przedm* 24 [2 r.].

*naleźć kogo, co jakiego, jakie* (157): *BierEz* Qv, Q4v; Iezus [...] s ftąpíl w on dom/ ij nálażł tam plączątż oné dziewki matkę ij oyttza *OpecŻyw* 45, 7, 33, 72v, 99v, 100 (10); *FalZioł* IV 12c; To Alexander fłyfząc z małym pocżtem drabow tam fzedł y nálażł ie nago chodzące, á trawę zieloną iedzące *BielŻyw* 160, 10, 147, 162; *MiechGlab* 8, 9, 43; á pomáley chwili nálażłem miefće ono prozne/ áni żadnego znáku nániem niebyło. *RejPs* 56; *HistAl* B2, B4v, B8v, Dv, F (10); *MurzNT Mar* 11/2, *Luc* 19/30, 24/33; *GroicPorz* 11; *Leop Ios* 7/22, 1.Reg 5/4, 3.Reg 3/21, 13/28, *Dan* 14/11; *BibRadz* 1.Reg 31/8, *Mar* 11/2, 4, 14/40, *Ioann* 14/2; wyfzli z okrętu ná zyemię w kroleftwie Láomedontowym/ tám ná brzegu morfkim náleżli vrodziwą pánnę krolewfką corę związaną *BielKron* 54, 54v, [84<sup>2</sup>]v, 104 [2 r.], 109, 115v (25); *GórnDworz* T7; A názáiutrz ráno nálażł Cefarz fwoie Rycerze pobithe *HistRzym* 59v, 31, 36v, 66, 83, 116, 125; *RejPos* 1, 18, 38, 77, 98v (11); *GrzegŚm* 9; *RejZwierc* 48v, 107; *BudBib* 1.Reg 31/8, 4.Reg 19/8; *BudNT Matth* 20/6, 24/46, *Luc* 8/35, 19/30, *Act* 9/32; *SkarJedn* 294; *SkarŻyw* 29, 193, 212, 250, 252 (20); *MWilkHist* G3v; *StryjKron* 130, 315, 432 [3 r.]; *ArtKanc* C9; *LatHar* 469, 554, 692, 693, 707 [2 r.], 719; Idźcie do miáfteczká ktore iefť przeciwko wam/ á nátychmiałť naydzieicie oślicę vwiązaną [*et statim invenietis asinam alligatam*] y oślę z nią *WujNT Matth* 21/2, *Matth* 20/6, 24/46, 26/40, 43, *Mar* 7/30 (23).

*naleźć kogo jakim* (1): Y náleżli go [*Marynusa*] vmárłym/ á pácholę ono nád nim plączące. *SkarŻyw* 184.

*naleźć co, kogo + wyrażenie przyimkowe określające stan [w tym: bez kogo, czego (3), kromia czego, w czym]* (5): poźzli precż [*Tatarowie*] ku Wrocłfáwiu/ tám też bez ludzi miáfłto náleżli y popalili ořtátek. *BielKron* 360v; A gdy do Kluniaku do Włoch iechali/ náleżli go w kápicy *BielKron* 346v, 308v, 360v; Pothym dniá trzećiego gdyż ie wzięto/ náleżiono ie kromia wfzelkiego obráżenia ognia *HistRzym* 132v.

*jak naleźć (4)*: Rozgłosi się rzecz oná dziwna po mieście, y posłał vrząd y tak nálaśł. *SkarŻyw* 342, 527; *StryjKron* 597; A iefliby przyśzedł o wtorey ftraży/ y potym o trzeciey ftraży/ á takżeby nálaźł: fzczeńśliwi fą oni fłudzy. *WujNT Luc* 12/38.

*naleźć gdzie (63)*: *BierEz* R2v; *OpecŻyw* 45, 72v, 74, 104v; *BielŻyw* 36; *MiechGlab* 8, 33, 57; *RejKup* m4v; *HistAl* B4v, Dv, Fv, F3; *KromRozm I* M4; *Leop* 4.Reg 7/5, 10; *BibRadz Act* 5/22, 23; *BielKron* 54, 54v, 111, 319, 324 (9); *KochZg* A3v; *GórnDworz* P6v; *HistRzym* 8; *RejPos* 1, 75v; *BialKat* 263v; *RejZwierc* 126, 201v; *KochMon* 23; *BudNT Act* 9/32; *PaprPan* E4; *KochPs* 202; á on go goniąc/ światłość iákąś wkomorze fwey/ gdy się wrocił nálaźł. *SkarŻyw* 544, 62, [236], 252, 285, 413 (9); *StryjKron* 335, 432; *KochFr* 33, 49; W piekle podobno lepszą zgodę naydzie/ niż między tymi odźczepieńcy *ReszPrz* 67; *KochSob* 63; *ArtKanc* B3, B11v, C9v; Więc iutro niechay cię naydę ná tym mieýfcu/ á profzę cię nie czyní ináczey. *GórnRozm* H3; *WujNT Act* 5/22, 23, 9/33; Stoi miáfto nád rzeką Indą bárzo wielkie/ W ktorým naydzie doftátki / y potrzeby wfzelkie. *KmitaSpit* C3v.

*cum A cum inf (1)*: Gdy Kolumbus przypłynął do wyfpu Hiszpany z dálekiego żeglowaniá/ nálaźł ná wyfpie wfzytki rzeczy w zámieľzaniu być *BielKron* 443.

*Ze zdaniem typu: tak (a. to) naleźć jako kto powiadał, jako się słyszało (15:3)*: *OpecŻyw* 87, 168; *MurzNT Luc* 19/32, 24/24; Y odeľli zwolennicy iego/ á przyľli do miáftá/ y náleźli tak iáko im był powiedział [*Et abierunt discipuli eius et venerunt in civitatem et invenerunt sicut dixerat illis*]. *Leop Mar* 14/16; *BibRadz Luc* 22/13; A wyľzedľzy vcźniowie iego przyľli do miáftá/ y náleźli iáko im mowił *BudNT Mar* 14/16, *Luc* 19/32, 22/13; *CzechRozm* 161; *SkarŻyw* 572; Iák to fskoro wflyźeli Zá raz do grobu bieźeli. Y tak wćiornaftko náleźli iáko od niewiaft ftyźeli. *MWilcHist* K, I4v; *LatHar* 705, 716; *WujNT Mar* 14/16, *Luc* 22/13, 24/24.

*Ze zdaniem zbliżonym do zdania dopełnieniowego lub przydawkowego [naleźć ([kogo]), a on (22); naleźć ([co]), ano (2)] (24)*: Błogofławieni fłudzy oni/ ktore przyśzedwfy pán/ náidzie a oni czuią *MurzNT Luc* 12/37; gdyfmy przyľli do kráiny Zydowfkiey/ á weľlichmy do Ieruzálem/ náleźli fmy áno buduią dom boży wielki [*invenimus aedificantes Domum Dei magnam*] *Leop* 3.*Esdr* 6/8; Thedy oni męźowie thym pilniey á dworniey fie dowiáduiác/ náleźli Dánielá á on fie modli *Leop Dan* 6/11, 1.Reg 31/8, 3.Reg 13/28, *Matth* 26/40, 43, *Mar* 14/37, 40; *BielKron* 14, 63, 68, 94v, 111 (7); *GórnDworz* P6v; *HistRzym* 12v; Kto czytał fpráwę oney fwiętey pániey Zuzánny/ gdy iá dwa fтары nálaźľzy w ogrodzie á oná fie kápie chcieli mieć po fwey woli. *RejZwierc* 126, 169 [2 r.]; *KochMon* 23; *SkarŻyw* 517; *KlonWor* \*\*6.

*W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi wejście do pomieszczenia lub dojście do jakiegoś miejsca [w tym: przyjść [do a. gdzie] (72), iść (29), wejść (wnieść) (25), wrocić (wracać) się (14), (przy-, po)biec (9), pojsć (8), otworzyć (7), chodzić (2), odejść (2), przyciągnąć (2), (przy)jechać (2), przypłynąć (2), zstąpić (2), obrocic się, posłan być, prowadzić się, przekopać się, przypaść, puścić się, udać się, wciągnąć, wstąpić, wtargnąć; przewaźnie w konstrukcjach typu: (gdy) przyszedł ... nálaźł, przyszedľszy ... nálaźł] (204)*: *MetrKor* 34/135; *BierEz* H3, Qv, R2v; *OpecŻyw* 45, 71, 72v, 74, 87 (11); [*Hanna przyszła do domu*] nyenálaźľła pana fwego y oczekauála go dlugy czaľz *PatKaz II* 63; Slomonides poeta, [...] gdy ku brzegu przypłynął, tam ciało vmarłe nálaźł *BielŻyw* 36, 10, 37, 147, 160, 162; *MiechGlab* 8 [2 r.], 43, 71; Przydało się iż Alexander zwycięźwľzy Armeny wracał się z

zwyćięstwem do Macedoniei/ y nalazł w krolestwie wielkie zamieszanie *HistAl* B4v, B2, B8v, Dv, F (8); *KromRozm I* M4; niewiały niektoré [...] chodżyły do grobu i nienaláwfy ciała iego/ przyżły *MurzNT Luc* 24/23, *Mar* 11/2, *Luc* 12/37, 19/30, 32, 24/24, 33; *Leop Ios* 7/22, 1.*Reg* 31/8, 3.*Reg* 13/28, 4.*Reg* 7/5,10 (12); *BibRadz* 1.*Reg* 31/8, 4.*Reg* 7/10, *Mar* 11/2, 4, 12 (11); Dárius krol Perfki [...] kazał grob otworzyć y nalazł lifty nápiáne *BielKron* 10v, 14, 54, 54v, 63v, 68 (33); *OrzQuin* P4v; *GórnDworz* R7, T7; *HistRzym* 8, 31, 36, 41v, 81 [2 r.], 115v, 125; *RejPos* 1, 35v, 77, 98v, 111v (9); *BialKat* 263v; *RejZwierc* 169; *BudBib* 1.*Reg* 31/8, 4.*Reg* 19/8; *BudNT Matth* 20/6, 24/46, *Mar* 14/16, *Luc* 2/16, 8/35 (9); *SkarJedn* 294; Gdzie łye łkryć przed obliczem twoim łtráźliwym? Iełli do niebá włtąpię/ naydě cię w niebie *KochPs* 202; Y tám wśzedwfy/ nalezli dziećiatko powite z Mátką przenaświętzą. *SkarŻyw* 27, 29, 52, 62, 193, 212 (22); *MWilkHist* G4v, I4v, K; znowu ná drugi rok do Mazowfza oplákánego wtárgnęli/ w ktorým gdy nie dla pierwszego zburzenia nie náležli/ dáley w ziemię ciągnęli *StryjKron* 335, 315, 432; *ArtKanc* B3, B11v, C9v, C13v; *LatHar* 529, 530, 692, 693, 705, 707 [2 r.], 716, 719; *WujNT Matth* 2/11, 20/6, 21/2, 24/46, 26/40 (28); *SiebRozmyśl* K4.

*W przen [kogo, co gdzie]* (3) : Obacz tu iaka łromota iełt iełtli promień łloneczny ciebie na łożu naydzie, mowi łwięty Augułtin. *WróbŻołt* pp5; byś łerce moie rołkroił/ nie nálazłbyś w nim nie inégo/ iedno to łłowo/ Zginiemy. *OrzQuin* Y3v; Włchodzące łłonce niechay naydzie kłięgi wręku twoich. *SkarŻyw* 393.

4. *Uzyskać, dobyć, osiągnąć, otrzymać, mieć; invenire Mącz, PolAnt (408)* : *Invenire* item, *Naleść*/ to yełt dołtác/ olięgnąć. *Mącz*, 482c; Zápuście łięc po práwey łtronie łodzi; á naydziecie (*marg*) dołtaniecie. (-). *WujNT Ioann* 21/6.

*naleźć co* (341): *MetrKor* 37/2v; *BierEz* L4v; *OpecŻyw* 15, 151, 160v; *PatKaz III* 144; *Murm* 29; Kukołka [...] Nalazłzy łobie iamę w ziemi albo dup w drzewie/ tam łobie nanofi cżymby łie czałą zimę przeżywiła. *FalZioł IV* 23c; *RejPs* 42v, 215; *LibMal* 1543/67; *RejRozpr* Fv; *KromRozm III* Pv; *RejKup* x4v, ee3; Pokwapmy łie tedi do takih [!] mieyfc gdzie nam y náłzym koniom żywnołci obfitołć naydziemy. *HistAl* D2v, L3v; *MurzHist* 48v; *BielKom* B8v, F7v; *LubPs* S6v; Bo tam nie naydziesz nic dármu bes pieniędzy. *KrowObr* B, 17v, 138; Włzędy dofyć złey myłli s fráunkiem naydziemy. *RejWiz* 92; Człowiek mądry będzieli łie z głupim łpierał/ chodzby łie gniewał/ chodź że łie łmiał/ nie naydzie odpoczynienia. *Leop Prov* 29/9, 1.*Par* 17/25, *Eccli* 6/14, 27/9, *Is* 34/14, *Act* 7/46, *Rom* 4/1; *RejFig* Aa6; *BibRadz* 1.*Par* 4/40, I 346; *BielKron* 56, 84v, 89, 260; *KochSat* C; *Mącz* 62a, 342a, 356c; *OrzQuin* G2; *ProtStoj* E2; *SienLek* 163v; *HistRzym* 68, 88v [2 r.], 90, 91v, 122; *RejPos* 42v, 98v, 105v, 130v, 164v (14); *BialKat* 26; *GrzegŚm* 46; *KuczbKat* 275; Lekko idąc támże zaydě/ Y tak přętko włzytko naydě/ Iáko thy łkacząc by Záiąc *RejZwierc* [233], 85v; Wefełę łię ia z wyroku twego/ iáko kto nálazł korzyśc wielką. *BudBib Ps* 118/162; Cudzołoźnik [...] Ráne y łromotę naydzie á háńbá iego nie będzie zgłádzoná. *BudBib Prov* 6/33; Nie łłufzac mówić. To iełt gorłze niłż drugie/ Bo włzytko cżáfu łwego naydzie chwałę [omnia enim in tempore comprobabuntur]. *BudBib Eceli* 39/38[40], 3.*Reg* 18/5, 1.*Par* 4/40, *Ps* 114/3, *Is* 34/14, *Ier* 6/16, 45/3, *HistHel* B3; *CzechRozm* 211v, 251v; *PapřPan* TV, T3; *ModřBaz* 23, 114, 124v; *SkarJedn* 294, 303; *KochPs* 5, 48; Iáko y Iozeph łwięty chočia krolewłkiego rodu był/ w Bethleem gołpody nie nálał. *SkarŻyw* 241, A4, 125, 140 [2 r.], 243, 354 [2 r.] (13); *NiemObr* 81; *ArtKanc* K7v; *GórnRozm* D2v [2 r.]; *PapřUp* L2;

*ZapKoscier 1589/86; GrabowSet V3; Przed ładem/ łpytay łamego łiebie/ á przed oblicznością BOżą naydziełz odpufzczenie. LatHar 647, 392; WujNT Matth 11/29, s. 256, 470, Rom 4/1, Hebr 9/12; WysKaz 40; PowodPr 10; SkarKaz 4b, 275b; CzahTr C4; SkarKazSej 672a; KlonWor 34. Cf Zwroty.*

*naleźć czego [w tym: po „trudno” pełniącym funkcję przeczenia (2)] (5):* Bowiem kto łie odbije ná głębią od brzegu/ Iuż więc tám trudno náleść po myłli noclegu. *RejZwierc 120v, 133; Był chleb/ były konie/ woły/ łrebrne rudy/ Poki tu nie bywały Tureckie obłudy. Był lud/ nálaźł włyłtkiego co było potrzebá BielSen 13.*

*naleźć komu (33): OpecŻyw 8v; HistAl D2v; MurzNT Matth 11/29; Leop Act 7/46; Rzekł Acháb do Abdyałzá/ idź kędy w dolne kráiny/ áza dobytku Ołłom á Mulicom tráwę naydzyełz BielKron 84v; In miseriis requiescere, Odelgę nędzóm łwym náleść. Mącz 342a; GórnDworz Mm6; RejPos 164v, 287; BudBib B2, Ier 6/16; KochPs 195; O iáko łię fráłował gdy gołpody oblubieńcy łwey brzemienny/ w Bethleem nie nálaźł SkarŻyw 243, 168, 428; NiemObr 81; WujNT Matth 11/29. Cf »naleźć sobie«.*

*naleźć od kogo (4):* niłkąd nikt nienaydzie w łpomożenia iedno od bogá łamego. *RejPs 190; TEN który łie chce mścić/ od Pána Boga náydzie pomłthę Leop Eccli 28/1; RejPos 85v; SkarŻyw 185.*

*naleźć u kogo (39): PatKaz III 97; RejPs 163; BielKom E6v; prołłę cie vmorz mię rádniey/ á niechay tę łáłkę v ciebie nayde [inveniam gratiam in oculis tuis]/ ábym nie ćierpiał tak wiele złęgo. Leop Num 11/15, Iudith 12/17; BibRadz Num 11/11, 15, Prov 3/4, 2.Tim 1/18; BielKron 96v, 114v, 137; SienLek 163v; Iużći tám czáfu nie pomknał/ iuż thám nie naydziełz áni v kupuiących/ áni v przedájących RejPos 147, 100v, 130v, 162, 164v, 198 (9); BudBib 3.Reg 11/19, Eccli 45/1; CzechRozm 157; Kiedym cie kolwiek wzywał w łwoiéy potrzebie/ Závždym vcho łáłkávę nálaźł v ciebie. KochPs 5; SkarŻyw 98, 112, 487, 560, 598; CzechEp 192; LatHar 484; WujNT Luc 1/30, s. 242, Act 7/46, 2.Tim 1/18; SiebRozmysł G3v, M.*

*naleźć z czego (1):* Pánie Boże moy/ odkryłeš á obnázył vcho łlugi twe<sup>80</sup>/ żebyš mu miał zbudować dom: łthęgołz nálał łlugá twoy duffánie [et idcirco invenit serous tuus fiduciam]/ áby łie modlił przed tobą. *Leop 1.Par 17/25.*

*naleźć przez co (1):* Iáko niemáłz żadnego imieniá pod niebem/ przes ktoreby miał kto náleść zbáwienie/ iedno to imię Iezus. *KrowObr 138.*

*naleźć w kim, w czym (5):* zá by twá milá duffa pokoy w milym bodze nalazła *OpecŻyw 160v; KromRozm III Pv; BibRadz I 346; RejPos 174v; ArtKanc K7v.*

*Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze z zaimkiem względnym] (9): BierEz Iv, S2; Co iedno chcełz á gdzye zaydzyełz/ Co zámyłliłz v mnie naydziełz BielKom E6v; Leop Gen 8/9; BibRadz Gen 8/9, Luc 5/18; PaprPan S2v; SkarŻyw 98; A nie nálaźłzy którędy by go wnieśli prze rzełzą/ włtapiwłzy ná dách/ przez dáchowki łpušćili go z łóźkiem w pošrzodek przed Iełufá. WujNT Luc 5/19.*

*W przeciwstawieniach: »stracić (2), zgubić, žádać ... naleźć« (4): PatKaz III 90; ktokołwiek [!] w košćiele łwiętyym krzešćijáńłkim žáda przełóżeńłtwá ná ziemi/ naydzie połromocenie w niebie KrowObr 17v; ludzie/ vmieię więcz łobie tákie rzečzy w głowie/ á ná vmyłle łwym zbudować/ że onemu mnimániu ich/ nie iełth rzeč można včzynić dołyć: á ták więcey v tym człowiek zgubi/*

niżli naydzie. *Górndworz* N2v; Trzynałtego látá wieku fwego/ śmierć ítráciłá/ á żywot náłázlá/ bo łamego dawcę żywotá miłowálá. *SkarŻyw* 67.

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (15): *BierEz* Iv; *LibMal* 1543/67; *BibRadz Luc* 5/18, *Apoc* 9/6; *BielKron* 174v; Prágnielz Królu/ y ízukałz Koronie fwéy pokoiá/ nie naydziefz go nigdzie indzie/ iedno v káplaná. *OrzQuin* G2; *RejAp* 76; *RejPos* 77, 98v; *SkarJedn* 303; *ActReg* 119; Gdy duch nieczyłty wynidzie od człowieká/ chodzi po mieyfcách bezwodnych/ ízukaíac odpoczynku. A nie náłázlzy/ mowi: Wrocę fię do domu mego íkadem wyfzedł. *WujNT Luc* 11/24, *Hebr* 12/17, *Apoc* 9/6; *SkarKazSej* 672a.

W charakterystycznych połączeniach: należć bogactwa, bolenie, chwałę (3), dobro (wszytko dobre) (3), dowcip, dziedzictwo, gospodę (5), grozę, jedziwo, koronę męczeńską, korzyść (2), mieszkanie (2), nieprzespieczność, ochłodzenie (2), odelgę, odkupienie wieczne (2), odpoczynienie (8), odpuszczenie (grzechow) (3), opiekę, paszq (2), pewność, pieniądze (2), podporę, pokoj (6), posromocenie, potrzeby, pożytek, przestrogę, przyjaźń, rozkosz, rozum, skarb (3), skutek, sprawiedliwość (2), sromotę, strach, towarzystwo, trawę (3), trwogę, ucho łaskawe, ucisk (2), umiejętność, umocnienie, uspokojenie, uznanie (2), wojnę [z kim], wolność, wstyd, wybawienie, zapłatę, zbawienie (2), złq myśl, wiele złego, zmartwychwstanie, zysk.

Zwroty: »koniec należć; nie moc końca należć« [szyk zmienny] (3;3): Acz ci fłyłzē/ ífz/ kiedi wy mowić pocźniecie/ Końcá wfwych oracyach nalefć niemożećie. *KochSat* B3; *Mącz* 412d, 482d, 507a; A thu dopiero ofłhátni/ y błogofławiony kres/ y koniec naidziem náłzym żádołciam *Górndworz* Mm6; *SkarŻyw* 441.

»nie należć lutości« [szyk zmienny] (2): *RejPs* 139; Niemałs cześkiewy tey írogofczj By wniew nienalazł litołczj *RejKup* dd6.

»należć łaskę« = *invenire gratiam* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt* [szyk zmienny] (75): *OpecŻyw* 1v, 8v, 147; *PatKaz* II 69; *PatKaz* III 90 [2 r.], 97; *HistJóz* A3, E3; *TarDuch* D7; *RejKup* ee3; Bogofławiony będzie/ co mi [mądrości] vłfuguie/ [...] Naydzye żywot y łáfkę/ Páná fwego táki *BielKom* B5v; *KrowObr* 44, 174v, 212, 217v; Tá Hełter ípodobálá fie Krolowi bárzo/ y náłázlá łáfkę przed oblicznością iego. *Leop Esth* 2/9, *Num* 11/15, 1.*Reg* 20/3, 29, 25/8, 2.*Reg* 15/25 (13); *BibRadz Num* 11/11, 15, *Prov* 3/4; Ociec bacząc przeciwność iego/ obległ go [*Ludolfusa*] ná Rátyszbonie/ gdzye mułiał páśc przed oycem ízukaíac łáłki/ ktorá náłazł *BielKron* 174v, 4v, 35 [2 r.], 49v, 53, 96v (12); *Mącz* 482d; *RejPos* 138, 162, 164v, 213v, 269v, 272 [2 r.]; Y Wywiadł mężá miłofierne<sup>80</sup>/ ktorý náłasł łáfkę v wfzytkich ludzi/ vmiłowánego od Bogá y od ludzi Moizełzá *BudBib Eccli* 45/1, *Ruth* 2/10, 13, 3.*Reg* 11/19; *SkarŻyw* 112, 185, 262, 285, 341, 598; Pánná Márya/ náłázlzy łáfkę v Bogá/ y oney pełną będąc/ grzełzyć nie mogłá *CzechEp* 192; *ArtKanc* A5, A8v; *ActReg* 119; *LatHar* 484, 485 [2 r.]; *WujNT Luc* 1/30, s. 242, *Act* 7/46, *Hebr* 4/16; *SiebRozmysł* G3v, M.

»należć mądrość« = *invenire sapientiam* *Vulg*, *PolAnt* [szyk 6:2] (8): *BielŻyw* 171; Synu od młodości twey bierz náukę/ á aż do ífedziwości najdziefz mądrość. *Leop Eccli* 6/18; *BibRadz Eccl* 7/26, *Prov* 3/13; *BielKron* 81; *WisznTr* 23; *WysKaz* 4; *SkarKazSej* 664a.

»miarę należć« (1): Bołełław [...] królestwo drzewiéy vtrácił/ niżeli fwéy zbytniéy chćiwości mogł miarę náleść. *OrzJan* 93.

»naleźć miejsce, plac« = *invenire locum Vulg; invenire civitatem PolAnt* [szyk zmienny] (16:1): Abowiem y máły wroblik ráduie fie themu gdy naydzie łobie przyiemné miejsce pokoiowi łwemu *RejPs* 125; *BibRadz Ps* 107/4; *BielKron* 24; *BudBib* b2; *CzechRozm* 157; *ModrzBaz* 123; Aż plác naydę/ boże mój/ twemu kościołowi/ Y wymierzę świętemu mieyłce ołtarzowi. *KochPs* 195; *SkarŻyw* 168, 574; *WisznTr* 33; *GórnRozm* K4; *ActReg* 98; *LatHar* 664; Bo nie nálażł mieścá pokuty/ choć iey ze łzami łzukał. *WujNT Hebr* 12/17, s. 780; *CiekPotr* A2v; *SkarKazSej* 672a.

»naleźć miłosierdzie, zmiłowanie« = *invenire misericordiam Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (21:1): *RejPs* 163; A vczyny pokaianie Naidzie prętko zmiłowanie. *RejKup* k3v, o2; *MurzHist* G4; A będzie moiá wola na tym mieyłcu záwždy/ Pewnie tu miłolierdzye naydzye łobie káždy. *RejWiz* 184; *Leop Tob* 12/9; *BibRadz 2.Tim* 1/18; *RejAp* 80 [2 r.]; *RejPos* 82v, 100v, 164v [2 r.], 258; *KuczbKat* 420; *RejZwierc* 36; *SkarJedn* 330; *SkarŻyw* 98, 185, 560; *LatHar* 143; *WujNT 2.Tim* 1/18.

»naleźć obronę« [szyk zmienny] (5): *OrzRozm* V v; Święte mieyłce ielt/ gdzie twój oyćiec położony: Tám wnidź/ inłzey żywot twój nie naydzie obrony. *GórnTroas* 38, 30; day mi náleść pod cieniem łkrzydeł twoich/ obronę zbáwienia wiecznego. *LatHar* 291; *WujNT* 555.

»naleźć odpowiedź« (3): Rułzże iedno czym raczyłł/ Woiewody tego. Naydzyełł świeżá odpowiedź/ co ielt przyłtoynego *RejZwierc* 53, 76v, 84.

»naleźć pociechę, pocieszenie« [szyk zmienny] (17:5): *OpecŻyw* 32v; *RejAp* 3v; áby káždy w imię twoie/ nálażł káзде pociefzenie łwoie. *RejPos* 76v, 117, 164, 167v, 169v, 175 [2 r.] (11); A inłzey żadney pociechy nád tę áni naydziełł/ áni wymyłliłł *RejZwierc* 114v, 172v; Ná pułzczy poćiechy nie naydzie/ kto fie domá nie záprzy łamego łiebie. *CzechRozm* \*\*2v, 230v [2 r.], \*\*v; biełł do Kościołá/ naydziełł oczekiwáná poćiechę/ ná rękú bialey głowy *SkarŻyw* 113, 384; *SkarKazSej* 661a.

»naleźć pomstę« = *invenire vindictam Vulg* (4): *Leop Eccli* 28/1; *RejPos* 85v, 174v; SŁułzná záplátę Twoiéy niecnoty/ Naydziełł tułł pomłtę Przed łwémi wroty. *GosłCast* 75.

»naleźć (po)radę« [szyk zmienny] (7): *ForCnR* E2v; *OrzRozm* V v; rozumu y rády v Káplaná/ iáko v głowy łwéy łzukay/ á thám łye o niéy pytay: indzie iey wierz temu/ nigdzie nie naydziełł *OrzQuin* F2; *SienLek* 10; ále łłuchay pilnie/ Ze pewná rádę naydzyełł we włzem nie omyłnie. *PaprPan* V4, G2, X2.

»naleźć przystęp, weszcie« = *aditum invenire Mącz* [szyk zmienny] (3:1): *Mącz* 482d; *RejPos* 9v; A iákoż cię krewkość ludzka wyłławi/ ktorás łámym twym z Bogiem ziednoczeniem/ nálażłá przyłtę do pozyłkánia żywota? *LatHar* 486; *SkarKaz* 204a.

»naleźć ratunk; nie należć żadnego ratunku« [szyk zmienny] (1;3): Boże moy/ gdyż to pewnie wiem iż iuż w piekle żadnego odkupienia áni żadnego ráthunku nie naydzye. *RejPos* 248, 169, 176; *RejZwierc* 206v.

»naleźć sobie [co]« [szyk zmienny] (16): nebo nalezem szoby napomocz *MetrKor* 37/2v; *OpecŻyw* 15; *FalZioł* IV 23c; Ale kto ielt práwie vbłogolłáwiony łłczelłiwie/ ktory łobie naydzie opiekę od bogá łtworzyćiela łwego *RejPs* 215, 125; *Leop Is* 34/14; *SienLek* 10; *RejPos* 164v, 171v, 197; *BudBib* Is 34/14; *CzechRozm* 251v; *PaprUp* H3v; *LatHar* 292, 664; *CiekPotr* A2v.



»śmierć naleźć« = *mortem invenire Vulg* [szyk zmienny] (7): *PatKaz III* 90; *Leop Sap* 19/5; A thak onyeb dni ludzie śmierci łzukać będą/ ale nie naydą iey/ y będą żądać vmrzeć/ ále vćiecie śmierć od nich. *BibRadz Apoc* 9/6; *RejAp* 76; *SkarŻyw A3v*, 208; *WujNT Apoc* 9/6.

»naleźć uczynki zapłatne« = *otrzymać zapłatę za uczynki* (1): ábyłmy po tym żywocie przyłzi do ráiu/ gdzie naydziemy vczynki náłz zapłatne ktorełmy czynili ná thym świecie *HistRzym* 91v.

»naleźć wspomozienie, pomoc, podpomozienie« = *invenire firmamentem PolAnt* [szyk zmienny] (10:4:1): Kto fie w łzczęściu pyłznie miewa/ [...] Taki w łwey ciężkicy przygodzie/ Zadney pomocy nie naydzie. *BierEz K3v*; *TarDuch D7*; Abowiem ile fie kroć kto do ciebie vćiecie káždy naydzie prętkie wlpomozienie *RejPs* 205, 190, Ff6v; *SienLek* 45; łlyłzyłz o tym nędznym bogaczu/ iż iuz nigdzyey nie mogł náleść [!] wlpomozienia łwego. *RejPos* 165, 6v, 75, 169, 171v, 176, 257; *BudBib Eccli* 3/32; nie boy fię ferce męzne/ vkrzep fię w Bogu twoim/ naydziefz prędką pomoc. *SkarKaz* 519b.

»zgodę naleźć« = *zgodzić się, wystąpić razem (o przeciwięstwach)* (3): DWie rzeczy łobie przeciwnę/ á łtać połpołu nie mogące/ w mądrości Bożey porownanie y zgodę náłázły. *SkarJedn* 43; Máćierzintwo z dziewictwem w Pánnie zgodę náłázło. *SkarŻyw* 112 *marg*, 112.

»naleźć żywot« = *invenire vitam Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (11): *PatKaz III* 90; *BielKom B5v*; *KrowObr* 163v; Ktory idzie zá łpráwiedliwością/ y miłofierdziem/ naydzie żywot/ łpráwiedliwość y łławę [!]. *Leop Prov* 21/21, *Tob* 12/9, *Is* 57/10, AAA2, AAA4v; *BibRadz Prov* 21/21; *KuczbKat* 420; *SkarŻyw* 67.

*Szeregi*: »naleźć, (i) mieć (i otrzymać)« [szyk 1 : 1] (2): *PatKaz III* 144; áby wólzki tzłowiek/ kthory wierzy w Pána Ieżu Kryłtá tę łálkę náłáł/ miał/ y otrzymał. *KrowObr* 44.

»nabyć i naleźć« (1): A pewnieby iey [mocy a zwirzchności] więcey nábyli y náleźli/ by rádłzey iáko Piotr s. łtali przy łzczyrey prawdzye Páńłkicy. *RejPos* 303.

*W przén [co]* (10) : oczy káżdego łtworzenia/ gdy wezrzá do ciebie naydą łlułłne pożywienie káżdego czáfu łwego. *RejPs* 214; *BudBib Sap* 14/6; *SkarŻyw* 71.

*Zwrot*: »naleźć skarb« [styl zmienny] (7): Iż wnidz do kłáłłtorá á przyiáć tę Regułę/ ieft krolełtwá niebiełkiego łkarb niezłitzony náleść. *KrowObr* 145, C, 152v; *SkarŻyw* 16; tám fię vráduiefz/ Náłázłzy łkárby o ktorych twa praca/ Niech Bog/ dla ciebie/ łálki nie odwraca. *GrabowSet V3, V3*; *RybGęłli D4*.

**a. O ludziach: pozyskać** (49) : *TarDuch A7*; Vráganie łtárło ferce moie/ y záłowałem/ czekałem też kto by (mię) záłował/ lecz niemáłz/ y poćiefzycielow á(le) nienáłázłem [*non inveni*]. *BudBib Ps* 68/20[21].

*naleźć kogo* (18): *OpecŻyw* 20; *GliczKsiąż* L8v; Tych złych ludzi náuká y kácerłstwo głupie/ łzalone y zwádlive/ gdy do Polłki przyłzłó/ náłázło łobie godne żaki *OrzList* f; *OrzQuin Z2v*; Abowiem tho wielka pociechá v nich byłá/ iż vyrzeli onę gwiazdę/ á náleźli przewodniká do mieyłcá łobie požádlivego *RejPos* 36v, 248; *RejZwierc* 65v; *PaprPan Gg3, Q3v*; *SkarŻyw* 298, 299, 589. *Cf Zwrot*.

*Ze zdaniem dopelnieniowym* (1): Vfam łwym Bogom/ że y krom twey łálki Naydę/ kto rzeczý mych podpierać będzie. *KochOdpr A4v*.

*W charakterystycznych połączeniach: naleźć nauczyciela, oblubieńca, pocieszyciela, przewodnika, przyczyńcę (2), służę (wiernego) (2), świadka.*

*Zwrot: »naleźć przyjaciela« = invenire amicum Vulg [szyk zmienny] (6): BierEz K3v; BielŻyw 39; Kto obiawia táiemnice przyaciółskie/ wiarę tráci/ á nienaydzie przyaciółá ku fwey myfli. Leop Eccli 27/17, Eccli 6/14, 16; trudna to rzecz, náleść przyjaciółá CiekPotr 46.*

*W przén (1) : Ták wyfoki/ poważny/ y wielki vrząd kápłáńfki dány Aaronowi/ nálazł niektóre zazdrościwe/ pyłzne/ y niepokoyne ludzie/ ktorzy się wzburzyli y ine pobudzili SkarŻyw 492.*

**b.** *O Bogu [to tym: kogo (25)] (27) : OpecŻywPrzedm C4v; RejPs 189 [2 r.], 219; KrowObr 163v [3 r.]; A thák potym naydziełz ná łóžu fercá twego Bogá/ z ktorym przydziełz do chwały wieczney. HistRzym 117v; Nawiętłza chłubá náleść á poznác páná fwoiego RejPos 273v marg, 40v, 113v, 273v, 275v [3 r.]; Aby káždy wiedział/ iż fłowá Bożego práwego mieć y vzyć y prawdziwego Chriftułá náleść nikt nie może/ kto się pierwey/ o kościele Bożym nie dopyta. SkarJedn 8, 152; SkarŻyw 27, 324; WysKaz 7; ktoby w cię wierzył, Koždy cię naydzie z vchem miłósiernym CzahTr B2, G3v; SkarKaz 45b, 520b.*

*W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (3): RejPos 352; Ciebie fzukam/ moy Pánie/ Chcącći zlećić fwą trwoęę/ Lecz cię náleść nie mogę/ Bo zázwdy obłok wftánie/ Z mych grzechow GrabowSet D3; LatHar 348.*

**5.** *Stwierdzić, jaki lub jakie jest, ocenić; w kontekstach określających jakość, cechy wewnętrzne lub stan moralny czy duchowy obiektu (często w nawiązaniu do czasowników oznaczających obserwowanie lub badanie); reperire Mącz, Vulg; invenire Vulg, PolAnt [kogo, co (389)] [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu 'jest' (z przeczeniem 'nie ma'): najdziesz (47), najdzie (25), nalazłby (5), najdziecie (3), najdziemy] (469) : BierEz C4; HistJóz D3; GlabGad B7v; A iako cię tv pan bog naidzie/ tak cie na onym fwiecie będzie fądził. SeklWyzn g2v; RejKup q3v; KromRozm I F2; KromRozm III C6; O fzalonałz to rotá kthora ná tho pátrzy/ Naydzyełz thám fálz pod bláfkim iedno oczy otrzy RejWiz 97, 139; Leop Gen 41/39, Eccli 13/32, Is 10/10; POłánówfki młody człek/ lecz fie o to ftára/ Co ftáremu należy/ tym fie zázwdy para. Naydzyełz ftátek y rozum/ naydzyełz obyczáie RejZwierz 68v, 72v, 88v; Abowiem zápláci człowiekowi wedle fpraw iego/ á naydzie káżdego według drogi iego. BibRadz Iob 34/11, Gen 18/29, 3.Esdr 9/21; OrzRozm E4; BielKron 12, 80, 81 [2 r.], 89v, 186, 440v; KochSat B3; y by Geometrowie/ [...] chćieli Kśiętstwo z Kroleftwem miárą fwoią pomierzyć/ nie naydą inák tego/ iedno że Kśiętstwo Króleftwu wiárą poddánych przeciwko Pánu zwierzchniemu/ równe być żadną miárą niemoże OrzQuin Q2, H3v; LeovPrzep C; RejAp C6v, 107 [4 r.]; á będziełz chciał białychgłow zacnych fprawy/ z męfkiami fzytchowác/ ináczey nie nydziełz/ iedno iż one w cnothách áni były nigdy/ áni fą męfzczyzn podlejsze. GórnDworz Z6, C5, Z6v, L1v; RejPos 3v, 145v, 167v, 212v; RejZwierz 111v, 219v; W tym rzędzie fuccesiey/ álbo náftawánia iednego po drugim/ żadnego Bifkupá Donátiłty nienaydziećie. WujJud 136; RejPosRozpr cv; BudBib Deut 22/20, 1.Par 26/31, Eccle 7/24; Strum O2; Smietánkowie. MOżełz ich ták názywác prze vcćciwość wielką/ Bo tám naydzyełz y dobroć bá y cnotę wfzelką PaprPan I3v, C3v, Ev, Q2v, R4, Bbv; SkarJedn 337; troiákości iftności/ y troiákości perfon náleść y vpátrzyć nie mogł CzechEp 70, 68, 131, 231; NiemObr ktv; KochEpit A4; A łáfkawy Czytelnik gdy čás ten obaczy/ W ktorzyście pófzły/ wáde*

należły przebaczy. *WisznTr* 5; *ReszPrz* 34; *KochPieś* 17; *ArtKanc* Lv, S7v; *GórnRozm* M4v; *WujNT* 560; *SkarKazSej* 660a, 691a; *KlonWor* \*\*2 [2 r.].

*należć kogo, co jako co* (3): tedy najdziecie vczynki wálze iákoby kości łuchę/ ktore ninacz fie inego niegodzą iedno aby były łpalony. *HistRzym* 122v; *Leop Os* 9/35; Plato do Syciliey przyiechawłszy/ nálezł tego [*Dyjonizyjusza*]/ iáko fáłszywie piłaná kłięgę *GórnDworz* Kk6.

*należć kogo kim* (5): Zażes mię kiedy nálezł [!] nieprzyiaćielem tobie? *Leop 3.Reg* 21/20; *OrzQuin* Y4; *RejAp* 17v; Ze nie kázdy rozumie żártom lepiej prawdą/ Prętko wiaré vtráci gdy raz chytrkiem naydą *PaprPan* O3; *WujNT Apoc* 2/2.

*należć kogo, co jakiego, jakie* (35:15): *BierEz* F; *OpecŻyw* 120v; *ForCnR* A4v; y owfzem wiele finow naydzie mędrfzych y łprawnieyfzych daleko w mnogich rzeczach, niż byli taci przodkowie ich. *BielŻywGlab nlb* 8, *nlb* 8; gdim mierził siedlisko pana Alexego Naliażłem ye więthsze pana Ianowego. 13. pręnthow *ZapWar* 1553 nr 2685; *Leop Ios* 7/18; *RejZwierz* 53, 76v; *BibRadz Apoc* 3/2; *OrzRozm* T2v; naleźli ná ten czás Kurcyuła przechodząc męftwem ine włzytki *BielKron* 120; [*posłowie Hunnów*] naleźli Węgiereką ziemię nád inne obfitą *BielKron* 297v, 180v, 229v, 259v; Crimen vel nomina reorum abdere, Oskárżone przed rádą wolne uczinić/ niewinne nálieść *Mącz* 261d, 77c, 400d, 482d; *RejAp* 79v, 129; Przeto ktoby chciał ludziom dáć tákiego páná/ iáki by był godzien łam ieden rofkázowác/ trzeba by go náleść doskonálzey náтуры/ niz ielth człowiecza *GórnDworz* Gg2, V2v; *RejPos* 241; *BiałKat* 328v; *KuczbKat* 30; *Strum* A4v; *BudNT przedm* b; *CzechRozm* 40, 106v; *PaprPan* F2, V2, X, Z3v; *SkarŻyw* 333; *StryjKron* 61; *ReszPrz* 36; *ActReg* 108; *GostGosp* 20; *GórnTroas* 49; Bo cukruy ty łobie iáko chcełz pijańłtwo/ zówždy ie przedsię mierności naydziełz przeciwné. *KochPij* C4v; *LatHar* 722; *WujNT Luc* 23/2, *Act* 24/5, 18, 2.*Ioann* 4, *Apoc* 3/2; *KlonKr* Q4v; *PowodPr* 69.

*należć kogo jakim* (10): Abowiem ich Bog doświadczał/ y nálezł ie łobie godnemi [*et invenit illos dignos se*]. *BibRadz Sap* 3/5; *BielKron* 81; *BudBib Sap* 3/5; Y náłz iákub Woieńłki by mu tho zlecono/ We włzytkimby go zówłze łprawnym nálezyono *PaprPan* P2; *GórnRozm* Iv [2 r.]; Abowiem łię boię bych łnac przyłzedłzy/ nie nálezł was iákimibych niechciał *WujNT 2.Cor* 12/20, s. 536 [2 r.]; *GostCast* 44.

*należć kogo jako jakiego* (1): racz miłofciwie objańnic łerca náłfe aby nas nie załtal iako błędnych gdy będziełz raczył brakowac to zebranie owczarniey łwoiey: aby nas tak nienalałł: iako niepotrzebnych *RejPs* 143v.

*należć co jak* (3): *Mącz* 279b; Abowiem nie nálażłem łpraw tych łpełná przed Bogiem moim. *RejAp* 34; Bo tu męłtwo/ fortele/ k temu rozum tanie/ Naydzyełz włzytko porządnie iák w Weneckim kramie. *PaprPan* N4v.

*należć kogo, co być jakiego, jakie* (8:6): Náydziecie teź ten żywot pana Iezufow bytz rozdzielony na troie kłięgi *OpecŻywSandP ktv*; *Leop Sap* 3/5; Otho przyiechał do Rzymá [...] Synod/ to ielł/ Syem ná duchowne vczynił/ ná ktorym nálezyono Ianá Papieżá tego łtolcá niegodnego być *BielKron* 174, 208v, 356, 377, 383v, 392v (8); *Mącz* 400d; *Oczko* 12; *SarnStat* 852; *KlonFlis* H3v.

*należć kogo, co być jakim* (4): abi ony nalawłłzi bicz wynnem Borzobathego panv Voyewodzye łznym łprawyedlywołcz vczynyły *LibLeg* 11/137v; Miedzy innymi przyczynámi dla ktorego

fałszywym go [zbór carogrodzki] być należli/ tak mówią. *SkarJedn* 211; *CzechEpPorz* \*2v; *SarnStat* 1130.

*naleźć kogo* + wyrażenie przyimkowe (7): Owiśsem łobie będę rokośłowiał doznawłły miłofierdzia twego/ gdy łie ty niezápřiyl duffe moiey náłafłłly ią wrozmałtych przygodnych rosterkoch. *RejPs* 44; Tu yuż Połeł ku Kupcowi yż nalaz go bez przpřaw y mowikniemu *RejKup* v3; Vdałem łerce łwe ku niey/ y náłazłem ią [mqdrość] w czyłtości. *BibRadz Eccli* 51/26; *PaprPan* R; *SkarJedn* 134; Com łam vczyłnił, czegom vczył/ w czymem wam ku przykładu był/ w tymże łię náleść daycie *ArtKanc* O3v; *WujNT* 564.

*naleźć kogo* + zdanie zbliżone do zdania przydawkowego [że, aby, a on] (3): Nie náłafł tám żadnego áby był łercá śmiałego *LubPs* gg6v; *KrowObr* 144v; Tegołmy náleźli á on podwráca łud náłz/ y zákázuie tribut dáwać Celářzowi *Leop Luc* 23/2.

*naleźć co do kogo* (1): Tuciem tráfił ná družynę/ Wnet náleźli do mnie winę *BielKom* F4.

*naleźć co u kogo* (22): *BierEz* C2v; y owłsem wyłecy dzifia naydzye v młodego rozumu iż tak rzekę/ w pyłecy niż v drugyego łtárego w mozgu. *GliczKsiąř* P4v; *RejWiz* 66; *OrzList* e4v; *BielKron* 260, 334; *BiałKat* 91; *WujJud* 5v; *BudBib Deut* 22/17; *CzechRozm* 121; *PaprPan* S4v, Bb3; *KochPs* 200; *ReszPrz* 65; Ia tułzę/ náłazłby téř co gánić v łiebie *PudłFr* [2], 23, 29; *PowodPr* 70; By go [strachu] w portkách nie náłazł ná ten czás v niego. *CzahTr* I3v; Y Marćin ś. także przy śmierci mówi do łzátáná: Czego tu łtoifz krwáwa bełtya/ nic v mnie łzkodliwego nie naydziełz. *SkarKaz* 351a, 279b; Bo nie naydzie v łiebie prawdziwego łłowá/ Doznáłám ia iuř tego łmutna białáłowá. *PudłDydo* B3.

*naleźć co przy kim* (3): TEgo włáłnie Dębowłkim/ moře tak zwác kářdy. Bo Dębowá vprzeymość/ naydzyełz przy nim záwřdzi. *RejZwierz* 56v; *BielSjem* 4; *GosłCast* I8.

*naleźć co w kim, w czym* (90): *ZapWar* 1537 nr 2494; Mdłeciem vmyłły śmiertelnych Y nie naydziełz nic łtátku w nich *BierEz* N4v, F2v; Iá niemogę ni iedné winy náydz wty<sup>m</sup> człowiecze/ o ktorą by miał vmrżetř *OpecřYw* 120v, 119, 131; *PatKaz III* 150v; *KlerPow* [7]; *FalZioł III* 14c; wwárgach ich nic nienaydzie iedno fáłz á zdráde. *RejPs* 87, 82; *RejRozpr* A4; *HistAl* I5; *KromRozm I* B4; *DiarDop* 101; Bo yełt łpráwyedliwy Pan Bog náłz włłey mořności/ W ktorym nye nálezyono nigdy řadney złości *LubPs* V2v; *SeklPieř* 31v; *Leop 2.Par* 36/27, *Ier* 23/11; *BielKron* 279v; *OrzQuin* V v; *LeovPrzep* H4; *RejAp* 79v; w kářdey rzeczy tak trudno náleść prawdziwą dołkonálość/ że łie zda/ iákoby rzecz niepodobna/ áby ią kto vpátrzyć mógl *GórnDworz* C8v, Dd7, Ff7, Ff8v, Ii5v; *RejPos* 143v, 145v, 167v, 170v, 192, 225, 229; *BiałKat* 21, 91; IEłzče wieczłze łupiełtwá/ łą w Niemieckim Práwie. [...] Naydziełz w nim rozmáite łtuczki y fortele *BielSat* Ev; Bo pátrř naydziełzli thy co dobrego á poćiwego w opiłym człowieku *RejZwierc* 62; Spráwiedliwości w ktorym kolwiek łtanie Nie naydziełz *RejZwierc* 212, 50v, 56v, 77, 84v, 103 (14); *WujJud* 220v [2 r.]; *RejPosWstaw* [143<sup>4</sup>]v; Džiwnác to ielł Bełtya co ią Małpą zowá Leć naydzie w łudziech łpráwę máło nie tákowá. *WierKróc* A4; ktołz zwás táki będźie/ w ktorym by nienáłafł/ ale? *BiałKaz* K2v, C4; *CzechRozm* 104; *PaprPan* D3v, I3, Mv, N4, O4 (8); *SkarJedn* 151; Wieczny boře/ nie naydziełz pychy w łercu moim *KochPs* 194, 204; *SkarřYw* A5v [2 r.], 290, 306, 371, 517; *CzechEp* 163, 205; Nigdźiey mieyłcá mniéy hářdości Nie naydziełz/ iáko w miłości *KochPieř* 24; *BielRozm* 33; *GórnRozm* H2; *GrochKal*

12; *OrzJan* 110; *LatHar* 723; *WujNT Matth* 8/10, *Luc* 7/9, 23/14; Ten [potrójny] gdy mi wpadł tráfunkiem iákimśi do ręku; Słufźność wagi, y właźność nálaźłem w nim dźwięku. *CiekPotr* )?(2; *SkarKaz* 275b, 519a.

*naleźć o czym* (1): O dawności ich nie moźem ináčzey náleść iedno według ich licźby lat *BielKron* 98.

*naleźć gdzie* (6): A nic ná nim [na świecie] nie naydzye doftoyney ftałości. *RejWiz* 177v; *OrzQuin* R4v; Zápprawdę powyádam wam/ źem nie nálaźł tákyey wyáry we wźytkiey ziemi Izráelkiey *RejPos* 45v, 47v, 50v, 259.

*cum A cum inf* (1): wźędźie naydźiećie wolność Polłką górę mieć nád wźeláką niewolą. *OrzQuin* R2.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: to (14), tak (3), nie; iż(e) (25), że (15), zaimek względny albo pytajny (20), aby (2), ano] (63):* *ForCnR* Dv; *FalZioł* I 117c; *BielŻywGlab* nlb 9; *DiarDop* 102; Abowyem gdy obaczem zobudwu ftron co fie záchowywa á zámýka/ naydzyem tho zárázem iż y kápłáńftwo y małżeńftwo fą fthany wyełkye/ zacne/ á bárzo dobre. *GliczKsiąż* O4, N4; *Leop* 3.Reg 21/20, 3.Esdr 2/26, *Esth* 16/6; *OrzList* e4; *OrzRozm* F4v; *BielKron* 41v, 407v; *Oratione* sperat invenisse se, Terent. Ma nádzieyę że naydzie co będzie miał mówić. *Mącz* 482d; *Quomodo crimen commentitium confirmaret non inveniebat*, Yáko miał zmyślóną przimówkę potwierdzić/ álbo dowieść nie mógl náleść. *Mącz* 482d, 340a, 350d, 429d, 482c; nie naydźiećie tego nigdźie/ áby w którym Królekwie [!]/ závádzáiąc Kácérze w Papieżá/ nie piérwéy w Krolá fwego závádzili *OrzQuin* K4, C2, L3v, M4; *LeovPrzep* F4v, G2; iżbyłmy náleść mogli/ co iefth ciężfźzego/ iefli obráźić thego kogo miłuielz/ czy być obráźon od niego. *GórnDworz* C6; bo przeciwko mey powieśći/ łatwie káźdy naydzie czo mówić *GórnDworz* C8, Hh2v, Ii3v, LI3, L15v; *RejPos* 35v, 208v; *BiałKat* 278v, 328v; *RejŻwierc* 16v, 174; *BielSpr* 2, 59v; *WujJud* A2v, 73, 132; Bo gdy łobie przypomniłz/ ony dawne czáfy/ [...] Naydziełz/ iż v cnotliwych/ zacne fpráwy były/ A źli przedfię wykrętem/ y przewrotnie żyli. *HistHel* ktv; Nie naydzyelz tu co gánić to wiem z żadney ftrony. *PaprPan* R; *ModrzBaz* 35v; *SkarJedn* 241; *Oczko* 1, 17v; Doświadczyłeś mię by w ogniu złotá/ A nienálaźleś/ iedno co cnotá. *KochPs* 21; *SkarŻyw* 567; *CzechEp* 92; *NiemObr* 31; *ReszHoz* 122; *WerGośćPapr* 203; *PudłFr* [2]; *GórnRozm* H4, K3, N2; *PaprUp* F; *OrzJan* 34; *WujNT Luc* 6/7, s. 278; *SarnStat* 95; *PudłDydo* B3.

*W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi obserwowanie lub badanie [w tym: przypatrzeć się (27), (s)patrzeć (10), we(j)źrzeć (8), po(j)źrzeć (5), obaczyć (4), doświadczyć (doświadczać) (2), pokusić (pokuszać) (2), szukać (2), wzglądnąć (2), doźrzeć, oglądnąć się, pobaczyć, podstrzegać, pojsć tym torem, probować, przeźrzeć, przypomnieć, przysłuchać się, rozmyślić się, roztrząsnąć, rozważać, rzecz rozbierać, spytać, wywiadować się; przeważnie konstrukcje typu: gdy się przypatrzysz, przypatrz się, przypatrzywszy się ... najdziesz] (77):* *BierEz* D2; *PatKaz* III 150v; *BielŻyw* 24; A kiedy by chciał policzyć, A całą prawdę pobaczyć, Nálaźłby więcj ucisku Niźli sławy, albo zysku. *BierRozm* 11; Abowiemeś ty iuź y w napilnieyfłych myflach mych wielekroć przezrzał ferce moie y obaczyłeś mię zewłfád á fnaździeź nic nienálaźł/ áby co inego ferce myfłiło niźli wftá powiedáią. *RejPs* 22, 37v; *GliczKsiąż* I, O4; *LubPs* Dv, N5v; *RejWiz* 59, 72v; *Leop* 3.Esdr 2/26, *Eccle* 4/7; *OrzList* e4; Pátrź wiáry/ pátrź náuki/ pátrźze nabożeńftwá/ Iefli náwłzem nie naydzyelz/ iáwnego

izależnóstwá. *RejZwierz* 104v, 62v, 84; Wglądni iedno w náturę rzeczy wżytkich/ naydziefz wielką wrodzoną miedzy rzeczámí nieprzyiaźń *OrzRozm* G3v, F4v; *BielKron* 407v; Oglądnyimí fye iedno / á ludzióm fye dobrze przypátrzymy/ naydziemy to iáwnie/ Iż my ná każdym Seymie Polńkim/ nic nie czynimy inégo/ iedno tą Práktyką łowimy węgorze. *OrzQuin* C2, I3, K4, L3v, M4, Y4; *LeovPrzep* F4v, H4; *RejAp* 17v, 93, 199v [2 r.]; *GórnDworz* X6, li3v, L15v; *RejPos* 35v, 208v, 263v, 333; *BiałKat* 91; A ták gdziebychmy kogo nie rozmyłńnie á s frogości gniewu przykro kárác chcieli/ weżrzymy pirwey w fwe affekty iáko we źwierciádło/ iellibychmy też thám czego tákiego nie náłzli o coby nas też fłufznie pokarác miano. *RejZwierc* 77, 174, 184, 192v, 218, 260; *WujJud* A2v, 186; *HistHel* ktv; *PaprpPan* K; *ModrzBaz* 35v; *SkarJedn* 35, 241; *Oczko* 1, 17v; *KochPs* 21; *SkarŻyw* 328, 498; *NiemObr* 31, 38; *ReszPrz* 16, 33 [3 r.]; *ReszHoz* 122; *WerGoścPaprp* 203; ále kto w wnątrź głębiey weirzy/ náydzie tak / iż tá Rzeczpołpolita wáfzá [...] vdáká fię iákąś dziwną ścięfzką/ ktora nie ták gdzie iść potrzebá/ prowadzi *GórnRozm* K3; *PaprpUp* F; *KochWr* 40; *OrzJan* 34; *LatHar* 476; Probował ich PanBog/ y náłazł/ że go byli godni. *WujNT* 278, *Luc* 6/7, *Apoc* 2/2; *KlonWor* \*\*2; *PudłDydo* B3.

*Zwroty*: »naleźć przez doświadczenie« (1): Náleźli tho przez doświadczenie/ iż młódź tá ktora fie ná wśi rodzi/ godnieyfza ieft ku ćwiczeniu rzeczám Rycerńkim *BielSpr* 2.

»w prawdzie naleźć« (1): Rafis mowi fpowiefci Serapiowey iżby te<sup>go</sup> wielekroć dofwiadcził á w prawdzie náłazł iż fie [*chrzan*] iadom przeciwi *FalZioł* I 117c.

»(nie) naleźć rownego, rownia« [*szyk zmienny*] (4:3): *BierEz* B4v; też opatrznym był [*Pitagoras*] że mu zścięłkiem rownia było naleść. *BielŻyw* 29; *BielKron* 269; *PaprpPan* P2v; Ktore fłowá fáme<sup>go</sup> zbáwiciela/ ktoby śmiał opákowác/ [...] niewiem áby w niezboźności fwey mógł łobie náleść rownego. *CzechEp* 282; *LatHar* 452; *PudłDydo* Bv.

*Szeregi*: »nie obaczyć, nie naleźć« (1): Rozum człowieczy ieft tákowy/ im więcéy co bierze przed fye/ im częściéy co rozmyślá/ [...] tym więcéy obacza y náyduie/ czego przedtym nie obaczył/ nie náłazł. *GrzepGeom* B4.

»ani naleźć ani rozeznać« (1): nicz inźzego pewnieyfzego áni náleść áni rozeznać v fiebie nie vmiem *RejZwierc* 184.

**a.** Rozstrzygnąć, ustalić, zawyrokováć (20) :

*Ze zdaniem dopełnieniowym* [*tak ... iż (że)*] (3): *ZapWar* 1534 nr 2412; yfz tak naleźly przifzęłzny. yfz tą vcziwa Gęmczina bela na tym Soltyftwę wradanyu 12 lath. *ZapKościér* 1582/35v, 1585/60v.

*Frazy*: »co jednacze (a. sędzię, a. kommisarze itp.) najdá, co rada náłazła« [*szyk zmienny*] (5:1): *LibLeg* 11/138; Na tym wżytkim Krol przeftał co rádá náłazłá *BielKron* 377, 203; compromittere, [...] obrawfzy łobie yednacze álbo fądzie/ zdác fie ná nie/ [...] zápiłác fie/ wżystko to trzimác co ci yednacze naydá á miedzy stronámí poftánowiá. *Mącz* 227a, 31c; *ZapKościér* 1580/7v.

»co prawo najdzie« (2): themv thedy fzye pofzłufchney ftronye za tho dofzicz ftaczy ma czo yemv prawo kte<sup>mu</sup> przifchlufchayancze naydzye *MetrKor* 26/62v; *ModrzBaz* 85.

»jak(o) miedzy sobą najdá« (2): á Krol tho rzekł dzyerżec albo miárkováć ty rzeczy/ iáko miedzy łobą naydá. *BielKron* 393; *ZapKościér* 1581/23.

»jako sąd najdzie, ludzie najdá« (2:1): Thedy ma placicz panu szwemv yako szand naydzie *LibLeg* 6/116, 6/116v; *ZapKościér* 1585/61v.

*Zwroty:* »naleźć wedle prawa« (1): Czo ye<sup>go</sup> Crolyewfka M. baczacz yfzh Borzoboathi yafznye yefcze nyfz przed Com<sup>m</sup> iffarzmi nyewynnofcz fwoyoye wiwyodl [...] nyemogl ye<sup>go</sup> Cro. M. ynfczego nalyefcz wedlye prawa Coronnego. *LibLeg* 11/138.

»wyrokiem naleźć« (2): *ZapWar* 1543 nr 2412; Ale tego JKM odmienić nie może, co już wyrokiem swym pańskim nalazł *Diar* 62.

*W przeni* (2) :

*Zwrot:* »naleźć wyrokiem« (2): *KochPs* 21; Przeto lepiej zá czáfu/ náleść fwym wyrokiem Zefmy niegodną ziemią: á przed onym okiem/ Ktore widzi zákrytość fercá wfelákiego/ Opuściwfzy buyną myśl/ bierz fię do dobrego. *GrabowSet* D4v.

**b. O liczeniu i mierzeniu (36) :**

*naleźć kogo, czego ile* (15): Y dał Ioáb fpifek policzonego ludu Krolowi: Y náleżiono mężow Ifráelkich ośm kroć ftho tyfięcy/ mężow mocnych [*et inventa sunt de Israel octingenta milia virorum fortium*] *Leop* 2.Reg 24/9, 2.Reg 24/9; Ktorzy fpuściwfzy fznur z ołowem/ náleżli głębiey dwádźiesięcia fążon *BibRadz Act* 27/28, *Act* 27/28; *BielKron* 85v; Wiedź fzerzą ná dłużą/ á naydźiefz wfzytkiego ośm tyfiąc y fto Kwádratowych fznurów *GrzepGeom* Kv, Mv, M2v; *BielSpr* 60; *CzechRozm* 152v [3 r.]; *ModrzBaz* 42v; *SkarŻyw* 312; *SkarKazSej* 664a.

*naleźć czego na ile* (2): A fpuściwfzy fznur z ołowem/ náleżli głębiey ná dwádźiesięcia fążon *WujNT Act* 27/28, *Act* 27/28.

*naleźć co* (8): á iáko ná wielu tych miar naydźiefz Linią e.b. rozumięyc żeć ná tylu lafk iefł wyfokość b.a. *GrzepGeom* P2v. *Cf naleźć co na ile; Zwroty.*

*naleźć co na ile* (3): *Leop Act* 27/28 [2 r.]; A ták/ zmierzwfzy Lineą b.c. iefli ią naydźiefz ná fześdźięfiát fążón/ tedyć wyfokość b.a. będzie ná trzy ftá fążón *GrzepGeom* O.

*naleźć ile* (4): *Mqcz* 440c; kiedy pilno zliczyfz/ naydźiefz pułtorá ftá y cztery Kwádratowych łokiet. *GrzepGeom* I; *BudNT Act* 27/28 [2 r.].

*naleźć co [= ile] w czym* (1): potym pomiérz tę to Figureę/ według náuki wyfzery nápiánéy/ á co naydźiefz w niéy/ tego połowicę ón Klin będzie mieć. *GrzepGeom* H2v.

*naleźć ile w czym* (1): pomiérz Kwádrat długi/ według náuki wyfzery nápiánéy: á iáko wielé w nim naydźiefz/ ták wielé rozumięyc być w Rombum *GrzepGeom* G4v.

*cum inf* (1): Ten też czynfz napirwey dawác wfławił z gofporarzow/ y náleżli przez czynfz być ná ten czás ludzi w Rzymie 84000. *BielKron* 103.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [że (2), wiele] (3):* Takież gdy chczefz nalefc wiele lat ktoremu zapifowi albo Kronicze/ polož latha idące od Bożego narodzenia iáko tu. *KłosAlg* D3v; *GrzepGeom* K3v; W wtorey części mielifmy tyle ile może być okazano wyrozumienia ábo mniemánia o wieczery Páńfkicy/ á tho s pífmá fwiętego Należlifmy że throie. *RejPos* 99.

*Zwroty:* »naleźć liczbę [czego]« (2): A dzieląc fie v miafta Władymirza Rułkiego, należli liczbę dwadźiefcia y jeden tyfięci famych dziewek *MiechGlab* 34; *BielKron* 81.

»naleźć sum(m)ę [czego]« [*szyk zmienny*] (2): *GrzepGeom* 12; obráchuyże iáko káždego z nich kofztuią fzáty fámy cudzoziemfkie/ ktore ná niem widzilz gdy nowe kupilz/ co rozumiefz iáką tám fumę naydźiefz próznego kofztu? *GrabPospR* N4.

6. Wymyślić, wynaleźć; *invenire Mącz, Vulg, PolAnt, Modrz; constituere, definire, inire, instituere, reperire Mącz [w tym: co (233)] (242) : BierEz S2 [2 r.]; OpecŻyw 83; GliczKsiqż O4; BibRadz 1.Par 17/25; BielKron 213, 253v; GrzegRóżn Fv; Mącz 413c; SienLek Y; Gdy tho widzieli przyiaciele/ weszli w rádę/ coby s tym czynić/ nákoniec po długiej rozmowie thák náleżli/ y vczynili GórnDworz O7; A to coś w.m. o tey tám nieślýcháney powciągliwości Alexándrá wielkiego y Scipioná powiedział/ [...] naydě ia nád tho czoś iefzcze więtfzego GórnDworz Aa4v; ludzie/ iefzcze nie náleżli ták frogiey/ á okrutney męki/ ktora by fie im widziáká być zupełną zaplátą zá grzech ten GórnDworz Ee8, S2, V2v, X4, Bb8, Gg7v; RejPos 43, 129v; A wierzyć mamy/ że pomázanie to [chorych] nie Apoštołowie náleżli/ ále Pan ie rofkazał KuczbKat 230; oni czelnieyfi Pánowie/ [...] rozładku lámi dáć niemogli/ powieściam cudzym wierzyć mufieli/ á przedsię niechćieli áby co było ftánowiono y kończono/ iedno to coby oni náleżli [interea nihil nisi ex sententia sua definiri et concludi volebant]? ModrzBaz 17; SkarJedn 336; SkarŻyw 398, 457; Temu niech wierzy wiára/ á wyrozumienie niech fię o tym nie báda: áby fnadź nie nálażly nie mnimáło być rzeczą ku wierzeniu niepodobną/ ábo nálażly nie rozumiało być rzeczą nie ofobliwą CzechEp 258, 382; KochFr 102; Náleść rym/ to nawiętfza moia praca byłá. KochDz 109; GórnRozm K; GórnTroas 26; iefzcze do tego czáfu/ iáko w inłych niektorych ięzykách/ ták y w Polłkim/ fłow do wyrażenia tych rzeczy/ włáfnych y przyftoynych nie náleżiono. LatHar +12v; WujNT 773; A nayđieli kto Orthogrąphią liepfłá/ [...] tedy ia fwei odstąpię. JanNKarGórn H2, Hv; Ale inney wyżfzey czći iey y tytułu nie naydě iedno ten: Mátko Bogá mego SkarKaz 579b, )(2v.*

*naleźć komu (17)*: Potym náleżli Symáchowi winę BielKron 162; RejZwierc 2; BielSpr 7, 58; NIEchay kto chce cnotliwie żyie tu ná świecie/ przedsię wy mu przygánę wnet iáką naydziecie. PudłFr 6; ActReg 160. Cf »naleźć sobie«.

*naleźć ku komu, ku czemu (2)*: rádzyby náleżli ku mnie wyftępkow przyczynę ktoremi by mogli potrwanie potępic mię. RejPs 39v; GrzegRóżn Fv.

*naleźć przeciw komu (5)*: OpecŻyw 112; OpecŻywPrzedm 117; Przełáduymy go/ á grunth slowá naydźmy przeciwko ie<sup>mv</sup>? Leop Iob 19/28; BibRadz 1.Reg 12/5; Po Bodze nic pewnego człowiek ná fwiecie nie naydzie (áby człowiek przeciw iemu pewnych żálob nie nálażł) BielKron 81.

*naleźć na kogo (14)*: OpecŻyw [123]v; Leop Dan 6/5, 17; to go fłowy oboiętnymi záwiefzą/ álbo nań kluczkę iáką naydą/ áby fie fnim pogniewác GórnDworz Dd3v; Iuż Dokthorá nie máfz ná fwiecie áby ten wrzod vleczyc miał/ áni nań żadnych receptow z apteki nie naydzie. RejZwierc 79v; Iefli Dyabel ma na mię ták wiele wżeteczeńftwá/ naydě ia tefz nań ztofz duchowieńftwá. SkarŻyw 118, 300, 333, 341, 509, 570; StrykKron 497; GórnRozm G2; PaprUp F4.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); aby (2), zaimek względy (4)] (6)*: ComCrac 19; chciałbych ia iefzcze ftyfzeć czoś zwłáfnieyftzego około zabaw dworfkich/ co/ y iáko/ naleść/ czym kogo zábáwić GórnDworz M3v, Dd5v; RejZwierc 262v; SkarŻyw 13; GostGospSieb +4v.

*W rożnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (5)*: BibRadz Mar 14/55; BudNT Matth 26/59[60]; LatHar 694; Lecz Arcykápłani y wżytká fiedząca rádá fzukáli przeciw Iefufowi świádectwá/ áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleżli. WujNT Mar 14/55, Matth 26/60.



*Zwroty*: »naleźć drogę« = *inire viam Mącz, Vulg [szyk zmienny] (46)*: *BierEz* A2; *WróbŻołt* 106/4; *RejKup* bb2v; *BibRadz Iob* 28/13; zaślepiła nas złość nález/ ku zgodzie drogi náleść niemożemy/ áni ie y naydziemy *GórnRozm* C3v, C3v, V; naleźli [*Turcy*] chytrfzą drogę tho ielt gdzie mocą niemożę tedy zá pieniądze przewiodą *BielKron* 248v, 82, 195v, 251, 267, 317; *KochZg* B; *Mącz* 105a; *OrzQuin* Hv; *GórnDworz* P3v, Ee3v; *HistRzym* 65v; *RejPos* 18v, 23, 69, 127v, 162v [2 r.] (12); *RejZwierc* 2, 129, 144; *BielSpr* 58; *CzechRozm* 217; Byłaby też rzecz bárzo pożyteczna/ náleść do tego drogę [*Rationem etiam invenire*]/ áby pieniądze zá gránice niebyły wynośzone *ModrzBaz* 35, 54v, 112; *Oczko* 25; *SkarŻyw* 126, 134; *CzechEp* 105; *ReszHoz* 128; *GórnRozm* F3; *ActReg* 107.

»naleźć fortel« (2): *KochFr* 88; Człowiek choć wyraz Boży/ nieśpofozny ná to/ Ani nálazł fortelu ná fzędziwé láto. *KochFrag* 21.

»naleźć [co] w swej głowie« [*szyk zmienny*] (3): ták dobrej gry w fwoiey głowie nie naydę/ iákąm raz we Włófzech fłyfzał. *GórnDworz* C3v; Nálazłem ia w fwey głowie dwie łatwie drogze/ iż w krotkim czéfie [!]/ bárzo wielkie pieniądze zebrác możem *GórnDworz* P3v, V7.

»imię, przezwisko naleźć« = *nomen invenire Mącz (3:1)*: o tym myślił/ iákoby z bofkiey obietnice miáfku y kroleřtwu imię włafne nálazł *BielKron* 27, 46; *Mącz* 482d; *GórnDworz* li6v.

»kstał [na co] naleźć« (1): wołał [*Jezus w Ogrójcu*] do bogá oycá fwoiego/ áby inřzy křtał mogł náleść ná odkupienie tego nędznego człowieka *RejPos* 104.

»lekarstwo naleźć« [*szyk zmienny*] (5): *FalZioł* +2v; Iáwnie wřzyfcy ná ten wrzod fřkodliwy boleię/ Lekárřtwá nań žádnego náleść nie vmieię. *RejWiz* 106v; *BielKron* 197; *Mącz* 482d; *SienLek* 89v.

»z mózgu swego [co] naleźć« (1): á odfřczepiwřzy się od nas/ nowy wykład z mozgu fwego naleźli: o którym ftárzy Doktorowie niefłyřzeli *BiałKat* 96.

»naleźć munsztuk, kaganiec, wędzidło« (2:1:1): *GroicPorzRej* C4; *SkarŻyw* 333; wřdy to przyřtáło wam žebyřcie byli náleźli iáky mnńřztuk ná krřywoprřyřięřtwo *GórnRozm* G2, L.

»naleźć obyczaj« = *inire rationem, viam invenire, actionem constituere Mącz [szyk zmienny] (23)*: *LibLeg* 10/121; *MurzHist* V2; *BielKron* 221v, 448; *Actionem constituere*, Náleść obyczaj którym řpofozem która řprává má być álbó może być ná řádzie wiedziona *Mącz* 413a, 105a, 492b; *SarnUzn* C3, E5v; *RejPos* 152v, 162v, 213v, 226v; Iuř tych czáfów ninieyfřych wiele obyczáiw náleźiono chytrřřych niř pirwey/ ná dobywánie miáfł *BielSpr* 62; *SkarŻyw* 252; *SarnStat* 78 [2 r.], 79, 975; *CiekPotr* 49; *SkarKaz* 636a; Bo ták mądry Bog nář/ w domu fwoim/ ktory ták vmiłował/ nálazłby był inny řřádzienia obyczaj. *SkarKazSej* 690b, 693b.

»naleźć (po)řřzodek, medium« = *constituere disceptationem, definire modum Mącz; modum invenire JanStat [szyk zmienny] (7:1)*: *GrzegRóżn* Fv, M3v; vmysłow rozne řá rodzaie/ [...] niktore łatwie w kařdey rzeczy argument y řřzodek mogá náleść *KwiatKřięř* Kv; *Mącz* 228a, 413a [2 r.]; *LeovPrzep* H2v; *SarnStat* 906.

»naleźć przyczynę« = *causam invenire a. reperire Vulg [szyk zmienny] (44)*: Kot niegdý kurá włápił/ A řnieřć řie go nie vkwápił: Ale chćiał náleść przyeřzynę/ Ižeby go řniadł prze winę. *BierEz* H3v, R3; *OpecŻyw* 83, 118v, [123]v; *OpecŻywPrzedm* 117; *RejPs* 39v, 125, 126v; lathwey kařdemv panv Wřyemy řřwey kařdemv nalyeřcz przicřine ná człowyeka obczego. *LibLeg* 11/160, 11/182; *DiarDop* 104; pářrzyli przicřiny kthoráby náleřli ná Dánielá z řtrony kroleřtwá *Leop Dan* 6/4, *Dan* 6/4, 5,

*Luc* 23/14; Pufzkarz tedy ieden Káláber/ vćiekł do Turkow/ przyczynę łobie nálażł iż mu łłużby łtárey niezápłácono *BielKron* 315v, 396, 428v, 429, 442v; *OrzQuin* Y2; *GórnDworz* M3, X7v; *RejPos* 216v; *BielSpr* 75v; Lecż oni należli przyczyny/ ktoremi fię wymowili *BudBib* bv; *SkarJedn* 231; *Oczko* 5v, 7, 9; *SkarŻyw* 150 [2 r.]; łkarawfzy Koributá/ nálażł przyczynę ácz niełłufzną y ná Włodimirzá Olgerdowicá *StryjKron* 497; *KochPieś* 16; *GórnRozm* C2v; *PaprUp* F4, L3v; *ActReg* 160 [2 r.]; Zadnym przyczyny śmierci w nim nie nálażł: przeto łkarawfzy go/ wypułzcę. *WujNT Luc* 23/22, s. 504; *CzahTr* E2v; *SkarKaz* 636b.

»radę należć« = *consilium reperire* *Mącz* [szyk zmienny] (14): *BierEz* G2v; *OrzList* dv; *OrzRozm* T3; *Utinam salutis nostrae consulere possimus*, Boże, day to ábyłfmy mogli yáką rádę náleść zdrowiu náłżemu. *Mącz* 510a, 279b; *RejPos* 152v; *Hetman*/ [...] ma być táki/ ktoryby y wiele rzeczy naprzod vbáczyc/ y zprędká rádę dobrá dáć/ ábo v siebie náleść/ [...] mógl [et ex tempore consilium capere] *ModrzBaz* 115; *SkarŻyw* 283, 341, 492, 570; *KochWz* 139; *CiekPotr* 59; *SkarKazSej* 662a.

»należć rozwiązanie« (2): A iefłibyłfmy też náleść nie mogli rozwiązánia tego włzytkiego/ cze<sup>go</sup> w piśmiech potrzebá: włzákże iednáł inłżego Bogá/ opocz tego ktory iefł/ nie łzukaymy. *CzechEp* 238, 129.

»należć u siebie, w sobie, między sobą« [szyk zmienny] (4:2:1): *DiarDop* 104; Báłzowie wełzli w rádę/ náleżli miedzy łobá trzy drogi z ktorych iednę wybráć mieli *BielKron* 251; wymowki/ áni vćieczki/ áni też lekárłtwá w żadnych rzeczách zwierzchownych/ áni w łobie łámym nie nálażwłzy/ łáłki y miłofierdzia Bożego [...] wdzięczen był *CzechRozm* 94; *ModrzBaz* 115; Y to nálażłá v siebie áby fię odzienim męłkim pokrywłzy/ płęc łwoię zátáila *SkarŻyw* 13; iako to obwarowac Im Pan Kanclerz drogy im nie podał, iam iey też vsiebie naleśc nie mógl *ActReg* 107; *GrabowSet* A2.

»należć sobie« [szyk zmienny] (11): *BielKron* 315v, 428v, 429, 445v [2 r.]; *SarnUzn* E5v; choć nie będzie miał żadney łprawki/ przedfię łobie naydzie ledá o czyni rzecz długá *GórnDworz* L5v, I7v; *SkarJedn* 231; *KochPij* Cv; *CiekPotr* 28.

»należć sposob, modum« [szyk zmienny] (7:1): *ReszPrz* 30; Y załz to nie hániebna rzecz/ nie náleść ná to łpofobu/ iżby łprawiedliwość łwem trybem łłlá vłtáwicznie? *GórnRozm* I4, D3v, K4, L; *GrabowSet* Kv; *PowodPr* 82; *CiekPotr* 40.

»należć świadectwo« = *invenire testimonium* *PolAnt*, *Vulg* [szyk zmienny] (9): *OpecŻyw* 112, 113v; Y łzukáli kłiążętá kápláńfkie y wizytko zgromádenie przeciw Iezufowi świadectwa áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleżli. *BibRadz Mar* 14/55; *BudNT Matth* 26/59[60] [2 r.]; *LatHar* 694; *WujNT Matth* 26/60 [2 r.], *Mar* 14/55.

»wymowkę należć« = *causam reperire* *Mącz* [szyk zmienny] (5): *BielKron* 214v; *Mącz* 279b; *RejPos* 335; *CzechRozm* 94; Y náleżli łobie wymówkę/ kiedy iuż co zbroiá/ że łie pod pijany wieczór sftáło. *KochPij* Cv.

*Szereg*: »należć i postanowić« (1): á ták chcąc zábieżec gniewu Bożému ze włzyłtká Rádá náłżá [...], tákiłfmy náleżli y połtánowili [*invenimus statuimusque* *JanStat* 725] połrzodek *SarnStat* 906.

**α.** *Wprowadzić nieznanę uprzednio umiejętność* [co] (5) : Stey Fenicyey ludzie napierwey náleżli Greckie litery ku piłániu. *BielKron* 264v, 189 *marg*; *Ferream fabricam invenere* *Ciclopes*, Żelázá kowánie náleżli *Mącz* 124d, 455b; *SarnStat* 210.

**a.** *O bogach (2) : RejPos 68v; Bo wiare łobie inną/ y zá tym wiele obcych fałszywych bogow náležli. SkarKaz 40a.*

**7.** *Wleźć, wpelznąc w wielkiej ilości (z subiektywnym podkreśleniem wielości) [podmiot: wiele czego (pl)] (1) : [książę nigryckie uczyniło okrąg na ziemi] w ktory okrąg pełno wężow nálázło BielKron 451.*

*Formacje współrdzenne cf LEŻĆ.*

**Cf NAJDZIEŃ, NAJDZIONY, NALEZIĄCY, NALEZIENIE, NALEZION**

DD, LW